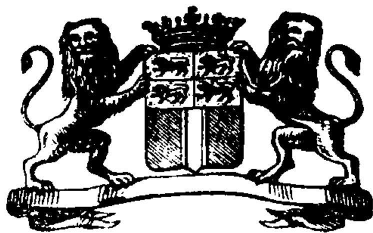
N°. 272. **A°. 1859.**

DINGSDAG **15 NOVEMBER.**

ROTTERDAMSCHE COURANT.

De Abonnementsprijs is ƒ 24 's jaars of ƒ 6 per drie maanden franco per post door het geheele Rijk.
Behalve aan het Bureau der Courant kan men zich bij alle Boekhandelaren en Postkantoren abonneren.
Enkele Nommers 10 Cents.

Bureau: Hoogstraat Wijk 10, N°. 77.

Geboorte-, Trouw- en Doodberigten van 1 tot 5 regels . . ƒ 1.—
Iedere regel meer . . . . - 0.20
Andere Advertentien per regel . . . . - 0.20
Groote letters naar plaatsruimte. — Bij iedere Advertentie 45 Cents voor zegelregt en 1 Exemplaar der Courant.

Bij deze Courant behoort een
BIJBLAD.

De Marine in Nederlandsch Oost-Indië.

III.

Hoedanig zal nu de organisatie moeten zijn, wil men dat zij aan haar doel beantwoorde? Daarover deelen wij hieronder onze denkbeelden mee.

Wij stellen op den voorgrond *vooreerst*: dat langzamerhand alle Gouvernements-vaartuigen, zoowel die behooren tot de Nederlandsche marine (oorlogschepen) als die behooren tot de civile marine, moeten worden vervangen door stoomschepen en stoomvaartuigen; deze verwisseling zou moeten plaats vinden naar mate de behoefte ontstaat; geene zeilvaartuigen zouden meer moeten worden aangebouwd; en *ten tweede*, dat in Indië een corps mariniers behoort te worden opgerigt, een corps, waarvan de officieren en manschappen gewoon zijn aan boord, de bediening van het geweer en het scheepsgeschut kennen, en ten allen tijde marschvaardig zijn en gereed om te embarqueeren. Dit corps zou moeten bestaan uit minstens twee bataillons, elk van 1000 man, voor de helft Europeanen, voor de helft inlanders: één bataillon te Batavia, één te Soerabaija; dat van Batavia detachementen leverende aan de stations van Padang, Banka en Westkust van Borneo; dat van Soerabaija aan die van Macassar, Molukko's en Timor. Het behoeft zeker weinig betoog, dat een dergelijk corps (dat in mindering zou komen van het Ned. Indisch leger en daarvan een deel zou uitmaken), aan de civile marine toegevoegd, daaraan tijdelijk een militair karakter zou kunnen geven, en daarbij een element zou vormen dat, weinig kans loopende om te ontaarden, voldoende zou zijn om aan de vaartuigen der civile marine de noodige kracht tegen een inlandschen vijand bij te zetten. De toepassing der stoomkracht op alle vaartuigen, die wij op den voorgrond stellen, heeft dit eigenaardige, dat zij de noodzakelijkheid van een groot aantal goed geoefende zeelieden, tot besturing en manoeuvreering van het schip benoodigd, werkelijk beperkend, het gebruik van meerdere soldaten mogelijk, en zelfs wenschelijk maakt.

Men heeft gezien, dat de opheffing der koloniale marine een noodzakelijke maatregel was geworden; iets, waarover bij deskundigen geen twijfel bestaat. Eene andere vraag is, of men wèl gedaan heeft, haar bij de Nederlandsche marine in te lijven, en dus bij deze de kiemen van bederf en verachtering over te brengen, die bij haar aanwezig waren? En die vraag schijnt in ontkennenden zin te moeten worden beantwoord. In plaats van aan de *koloniale* marine haar militair karakter te doen behouden — waarvoor zij zoo ongeschikt was — had men haar dat moeten ontnemen, en, met het doel om den militairen geest en de traditiën van discipline bij de Nederlandsche marine ongeschonden te bewaren, haar aan de *civile* marine moeten toevoegen en zoodoende aan deze laatste eene grootere uitbreiding moeten geven.

De *Nederlandsche* marine is ongeschikt voor *civile* diensten; de *koloniale* of liever *civile* marine is op zich-zelf minder geschikt voor *militaire* diensten, en kan daartoe alleen als auxiliair der Nederlandsche worden gebezigd. Wij zouden daarom de lijn van demarcatie scherper afgeteekend wenschen te zien. Het Nederlandsch eskader zou moeten worden ontheven van alle diensten, die onvereenigbaar zijn met den aard eener militaire marine; zijn werkkring zou moeten worden teruggebragt tot 1.° het strijdvaardig zijn voor zijn belangrijke rol bij aanval of blokkade van Java; 2.° het steeds gereed zijn voor het doen van expeditiën, het beschermen van landingen enz.; 3.° het opsporen, vervolgen en uitroeijen van zeeroovers in zamenwerking met de civile marine; 4.° het periodiek bezoeken van de verschillende buitenbezittingen, zooveel mogelijk naar vaste regels; terwijl daarenboven aan eenige zeeofficieren het opnemen en in kaart brengen der vaarwaters van den Indischen archipel zou moeten worden opgedragen.

De schepen, tot het Nederlandsch eskader behoorende, zouden in station te Batavia en te Soerabaija liggen, en alzoo steeds ter dispositie van het Gouvernement zijn, onder de onmiddellijke bevelen van den vlagofficier, commandant en inspecteur. De civile marine zou de vaartuigen voor de stations der buitenbezittingen leveren; de schooners en brikken te vervangen door ijzeren raderstoombooten als *Onrust*, de kruisbooten door kleine ijzeren schroefbootjes van een nader te bepalen model.

De organisatie, door den schout bij nacht *de Smit van den Broecke* voor de marine in Ned. Indië voorgesteld, huldigde een geheel tegenovergesteld beginsel. Die Minister verlangde een aanzienlijke magt van stoomschepen permanent op de buitenbezittingen te stationneeren en zoo in den archipel te verspreiden. Dit stelsel heeft nooit volledige uitvoering erlangd; wij hopen dat het die ook nimmer erlangen zal, omdat zoo doende op *meest* kostbare en tevens *minst* geschikte wijze in de dienst zou worden voorzien. Wil men, ingeval van nood, dienst van een militaire marine hebben, zoo houde men in tijd van vrede de schepen als een kern zoo veel mogelijk vereenigd; daarin ligt het behoud der discipline, en de marine zal dan zooveel geringer behoeven te zijn, als zij zal blijken meer elementen van kracht te bezitten. Het stelsel nu van den Minister de Smit van den Broecke had tot grondslag het verspreiden der magt, het stationneeren van alle bodems; en daarin juist ligt voor de marine gevaar van verslapping en ontbinding.

Stoomvaartuigen als *Onrust*, met een civilen gezaghebber en inlandsche bemanning, zijn in gewone omstandigheden voor het bezetten der stations voldoende; vooral in verband met onze vroeger aangegeven denkbeelden omtrent een op te rigten corps mariniers enz. Met het station Padang zou welligt een uitzondering gemaakt, en daar een oorlogschip gestationneerd kunnen worden.

Wij achten het onnoodig en voor de dienst schadelijk om aan elken Resident of Gouverneur der buitenbezittingen de beschikking over een deel der zeemagt te geven. Wat zij behoeven, is om op een gegeven oogenblik, op een gegeven punt, spoedig eene magtsvertooning te kunnen maken, en daardoor groote expeditien te voorkomen. De stoomschepen der civile marine, de stoomvaartuigen die de kruisbooten zullen vervangen, beide met de hierboven bedoelde mariniers tijdelijk aan boord gedetacheerd, zullen hen daartoe in staat stellen. Na afloop der magtsvertooning of kleine expeditie zullen de mariniers weder debarqueeren en deel uitmaken van het garnizoen waartoe zij behooren. Sterkere expeditiën zullen van Java moeten uitgaan. Bij de grootere uitbreiding die men mag verwachten de paketvaart te zien nemen, zal de eventueel daaraan bestaande behoefte spoedig bij het Gouvernement bekend zijn, zoodat de noodzakelijkheid om op elken buitenpost alle middelen voor een groote militaire demonstratie voorhanden te hebben, zal vervallen. Voor het overige zullen de Gouverneurs en Residenten der buitenbezittingen in de voorgestelde vaartuigen de noodige middelen vinden om zich naar een verder afgelegen punt hunner onderhoorige landstreek te begeven, en om geld en Gouvernementsgoederen te transporteeren.

BUITENLAND.

LONDEN den 12 November.

De Prins van Wallis heeft Windsor eergisteren weder verlaten om zijne studien te Oxford voort te zetten.

In die akademiestad greep laatstleden woensdag, na den afloop van een tot slot der feestviering van des Prinsen verjaardag afgestoken vuurwerk, eene zoo hevige vechtpartij tusschen studenten en burgers plaats als daar in de laatste twintig jaren niet gezien was. Meer dan zeshonderd studenten namen deel aan den strijd. De konstabels zagen zich genoodzaakt hunne staven te gebruiken. De burgemeester, die den vrede herstellen wilde, ontving van een der muzenzonen een slag op het hoofd, en ook de vroegere burgemeester en een der aldermen werden zeer onzacht behandeld. Gelukkig hebben de verwoestingen van den slag zich overigens tot gebroken vensterglazen, bebloede neuzen en blaauwe oogen bepaald, maar nogtans blijft het zeer te betreuren dat de akademische jongelingschap, van wie de verwarring schijnt te zijn uitgegaan, zich de les des klassieken dichters niet beter herinnerd heeft dat de beoefening der wetenschappen de zeden verzachten moet en niet toelaat woest en onbeschoft te zijn.

— Het Schillersfeest in het Kristallen Paleis te Sydenham werd door meer dan 20,000 personen bijgewoond. De redevoering is door den heer G. Kinkel gehouden. Van de uitgevoerde muziekstukken vond de door Pauer op muziek gebragte feestcantate van Freiligrath den meesten bijval.

— Het zeer scherp artikel, waarin de Times het berigt bespreekt dat Keizer Napoleon den Koning van Sardinië ontraden heeft het Regentschap van den Prins de Carignan over de Staten van Midden-Italië goed te keuren, vangt aan met de opmerking dat de door stormwind voortgedreven wolken niet zoo dikwijls van gedaante veranderen als de raadgevingen en handelingen der Fransche Regering. Naauwelijks toch verheugde men zich in de verzekering dat zedelijke overtuiging voortaan de eenige aandrang zou zijn die op Italië zal worden aangewend, of nu verneemt men weder hoe Victor Emmanuel, onder den invloed van „zeer dringende voorstellingen", hem door genoemde Regering gedaan, genoodzaakt geweest is de diensten te weigeren, welke anders zijn Neef, op de beden van Centraal Italië, zou bewezen hebben, en hoe, dien ten gevolge, de Prins de Carignan te Turijn en Centraal Italië nog altijd zonder Regering blijft, terwijl het in een toestand verkeert welken de bevolkingen niet lang kunnen volhouden. De beklagenswaardige Italianen zien met angst het oogenblik der instorting van de Italiaansche maatschappij te gemoet. De Koning, naar wien zij de oogen wenden en dien zij als den eersten soldaat van Italië vereeren, ducht dat oogenblik evenzeer, en alle vrienden van dat Land in Europa duchten het met hem, terwijl de vijanden des lichts, de dwingelanden en hunne werktuigen, de ultramontaansche priesters en de Pauselijke kabaal het met ongeduld verbeiden. Eene krachtige Regering is het eenige middel om uit dezen toestand te geraken. De bevolkingen roepen derhalve eenstemmig een Prins uit hun eigen stam, om haar tegen haar zelve te komen beschermen en haar te komen besturen tot dat zij weten zullen in hoe ver de overige Europesche Volken haar vergunnen zullen zich een blijvend hoofd te kiezen. En dit zoo gematigd verzoek wordt niet ingewilligd. Er bestaat, zoo vervolgt de Times, eene aardsche Voorzienigheid, die beter weet wat voor Italië past, dan Italië zelf dit weet, en die, na het voor de vrijheid te hebben helpen strijden, het onder hare welwillende bescherming houdt, om het te leeren hoe het die vrijheid gebruiken moet. De vrije wil heerscht in Midden Italië, maar de bestemming van zijn lot zetelt te Parijs.

Er is, dus luidt het verder, een nieuw Fransch woordenboek noodig om de beteekenis der woorden: „zeer dringende voorstellingen" te kunnen verstaan. In die woorden moet iets zeer verschrikkelijks liggen, anders zou een Vorst als Victor Emmanuel er zich niet door laten bewegen zijnen Italiaansche vrienden een man te weigeren, die in zijnen naam de ordeloosheid bedwingt. Als die zeer dringende voorstellingen niet door eene bedreiging vergezeld gaan om de toevlugt tot de wapenen te nemen, of althans om Oostenrijk op nieuw tegen zijne oude prooi los te laten, dan kan Europa daarin geen voldoenden grond voor de weigering zien, en, is zulks wel het geval, dan behoorde Europa dit te weten. De Fransche diplomatie is het best bij een zeer bekwamen goochelaar te vergelijken. Even als deze bloemruikers, vogels en reukflesschen naar welgevallen uit zijne tasch te voorschijn brengt, houdt zij hare hand op een half dozijn opstanden, welke zij los kan laten wanneer zij wil, en die even zoo vele steden van Italië aan plundering prijs kunnen geven. Daartoe wordt geenerlei gewapende tusschenkomst vereischt, maar alleen eene reeks van „zeer dringende voorstellingen", bij elke poging tot vestiging van een geregeld en bestendig regeringsstelsel in de wereld gezonden.

De Times wil gaarne gelooven dat Keizer Napoleon evenzeer als de overige menschheid de herstelling van vrede en orde in Italië verlangt, maar meent toch dat hij een zeer gevaarlijken weg inslaat, door middelen aan te wenden die goed mogen zijn om hazen te betrappen en paarden te temmen, maar welke hem denkelijk tot het vangen van Toskane en Modena en het temmen van de Romagna niet gelukken zullen. Staat het niet te duchten, vraagt de Times ten slotte, dat Italië, in al zijne pogingen gedwarsboomd, er aan wanhopende de wenschen der vreemden te kunnen vervullen, en geen inval van Franschen of Oostenrijkers meer vreezende, naar de beste middelen uit zal zien om zich door eigen kracht te bevestigen? Zullen de Italianen welligt niet eindigen met zich af te vragen of er, naardien Napoleon III hun niet toestaat Koning Victor Emmanuel of den Prins de Carignan aan hun hoofd te hebben, onder hunne eigene zonen geen andere Washington is, en zullen zij dan niet welligt het oog op Garibaldi vestigen?

— Den 4 dezer heeft de Koning van Portugal de zitting der Cortes geopend met eene rede, waarin hij, na eene herinnering aan den dood der Koningin en de deelneming, welke hij bij dat verlies had ondervonden, het sluiten van een concordaat met Rome aankondigde. Verder deelde hij mede dat de Regering een eskader naar de kust van Marokko had gezonden om, bij gelegenheid van de aldaar verwacht wordende vijandelijkheden, de Portugesche onderdanen te beschermen. Ten slotte gaf de Koning kennis van het sluiten van een contract, door de Regering gesloten ten aanzien van den aanleg van spoorwegen in het noorden des Rijks en naar de Spaansche grenzen.

PARIJS den 13 November.

(*Particuliere Correspondentie.*)

De kleine nota, gisteren door den Moniteur medegedeeld, waarin de stemming der Nationale Vergaderingen van Italië betreurenswaardig werd verklaard, omdat zij de beslissing van het Congres scheen vooruit te loopen, heeft velen hier bevreemd met het oog op de depêche uit Turijn, die hier jl. vrijdag avond werd verspreid en waarin de formeele weigering des Konings werd gemeld om zijn neef tot het aanvaarden van het regentschap te magtigen.

Ziehier intusschen wat er gebeurd was. Jl. vrijdag heeft de heer de la Tour d'Auvergne, onze gezant te Turijn, een onderhoud gehad met den heer Ratazzi, minister van binnenlandsche zaken, die hem moet hebben verzekerd dat de Koning de opdragt zou *afkeuren*. De heer de la Tour d'Auvergne seinde deze verklaring naar Parijs over en uit deze vrij onvoldoende mededeeling ontstond de depêche door het bureau Havas aan de dagbladen medegedeeld. De woorden van den Moniteur bewijzen dat onze Regering nog lang niet zeker is of de Koning de woorden van den heer Ratazzi gestand zal doen.

Ik verneem met vrij veel zekerheid dat er zeer uitdrukkelijke bevelen zijn gezonden aan den maarschalk Vaillant, wiens hoofdkwartier nog steeds te Milaan is gevestigd, om onmiddellijk met geheel zijn legerkorps naar Frankrijk terug te trekken, wanneer de Koning zijn zegel mogt hechten aan de stemmingen der Vergaderingen. In de bureaux van het ministerie van buitenlandsche zaken en over het algemeen in de officiële kringen, waar men de Italiaansche zaak weinig genegen is, redeneert men aldus: „Wanneer de Prins van Savoije Regent wordt, moet hij zijn gezag noodwendig doen ondersteunen door Sardinische troepen. Zoo zou het beginsel van non-interventie geschonden worden en Oostenrijk het regt hebben verkregen om op zijne beurt tusschen te treden, terwijl Frankrijk ditmaal werkeloos zal blijven."

Laat ons vurig wenschen dat deze veronderstelling niet bewaarheid worde!

Prins Napoleon begeeft zich van Genève naar Nizza en zal den 15den terug zijn om het feest der Keizerin te Compiègne te vieren. Gisteren zijn de Keizer en de Keizerin te Parijs geweest om een bezoek te brengen aan de Grootvorstin van Leuchtenberg.

Graaf Walewski is ook naar Parijs gekomen en heeft eene langdurige conferentie met graaf Kisseleff gehad.

De expeditie naar China zal alleen uit vrijwilligers bestaan; reeds zijn er meer dan 20,000 aanvragen. Het korps zal 8000 man sterk zijn en gekommandeerd worden door een divisie-generaal en twee brigade-generaals.

De behandeling der zaak van Leonie Chereau is gisteren begonnen en ten einde gebragt. De beschuldigde werd verdedigd door den heer Lachaud en is vrijgesproken. De jury schijnt bij hare uitspraak voornamelijk te hebben gehoor gegeven: 1°, aan den indruk der rapporten van de geneesheeren, die de beschuldigde hadden behandeld en die eenstemmig van oordeel waren dat hare betrekking tot haren neef, den 22jarigen Prieur, zoowel als al hare latere misstappen, verklaard moeten worden uit haar temperament, en 2°, aan den afkeer, dien het gedrag en de houding van hem, die van deze omstandigheid gewetenloos had gebruik gemaakt, wel moest inboezemen. Bovendien wilde de jury eene misdaad, die gelukkig geene ernstige gevolgen heeft gehad, niet met eene jarenlange gevangenis straffen.

P. S. Eene depêche uit Turijn, heden namiddag alhier aangekomen, berigt dat er een buitengewone Ministerraad is gehouden, tot welker bijwoning onderscheidene personen van gewigt waren uitgenoodigd. Tevens wordt daarin het gerucht tegengesproken alsof, naar aanleiding van het regentschap van Midden Italië, eene ministeriële crisis zou zijn ontstaan.

Men is hier vrij algemeen van dezelfde meening als l'Indépendance Belge, die het regt van den Koning van Sardinië bepleit om het Regentschap voor zijn neef te aanvaarden en Italië vergelijkt bij iemand, wien door een ander, sterker dan hij zelf is (Frankrijk), wordt gezegd: „Ziehier eene spijs waarvan gij niet houdt: wij noodzaken u niet er van te eten, wij zullen haar u niet met geweld in den mond duwen, maar wij verklaren u dat wij u niet zullen toestaan iets anders te eten: nu zijt gij vrij niet van deze spijs te nemen."

— De Keizer en de Keizerin hebben zich gisteren van Compiègne met den spoorweg naar Châlons begeven om er H. M. de Koningin der Nederlanden op hare doorreis te begroeten.

— Er wordt tegenwoordig schier dag en nacht gewerkt ter versiering van de vertrekken van Prins Napoleon in het Palais Royal. Men verzekert dat de Prins daar gedurende den winter prachtige feesten zal geven.

— De kinderen der Grootvorstin Maria van Rusland hebben Parijs eergisteren verlaten en zijn met een bijzonderen spoortrein naar Toulon overgebragt, waar een Russisch fregat hen toefde.

— L'Indépendance de l'Ouest heeft eene waarschuwing ontvangen wegens een artikel, opgenomen in zijn nummer van den 9 dezer, waarin de Regering wordt beschuldigd: „van ten aanzien der dagbladen, welke de schrijver de organen der revolutie noemt, eene verdraagzaamheid te voeden, welke in zonderlinge tegenspraak is met de gestrengheid, sints eenigen tijd in acht genomen tegen de bladen, welke hij de organen van het katholicismus noemt, van hen te vervolgen die de regten des Pausen verdedigen en zeer toegevend te zijn jegens hen, die deze regten aanvallen, enz."

Daar dergelijke beschuldigingen geen ander doel hebben dan de gemoederen te verontrusten en op te stoken en de Regering, die den H. Vader te Rome heeft hersteld, nog steeds handhaaft en alles in het werk stelt om de tegenwoordige verwikkelingen naar behooren op te lossen, niet mag toelaten dat men haar dus in het oog der katholieke bevolking belastert, wordt, luidens het besluit van den prefect, het blad met eene eerste waarschuwing gestraft.

— De Patrie verzekert dat de officiële toetreding van Engeland tot het Congres nog niet is ontvangen. De onderhandelingen over dat onderwerp duren voort. Het blad meent te weten dat, wanneer zij tot een goed einde leiden, het Congres zich tegen 15 december te Parijs zou vereenigen.

— Men schrijft uit Turijn het volgende: „De uitslag van de stemmingen der nationale vergaderingen te Bologna, Florence en Parma, betreffende de opdragt van het regentschap over de gezamenlijke Midden-Italiaansche Staten aan den Prins de Carignan, heeft hier niemand verrast. Het denkbeeld van dit regentschap, waarvan men het initiatief zelfs een tijd lang van de zijde van Koning Victor Emmanuel had verwacht, was niet nieuw, ja men was er sedert lang op verschillende wijzen (zelfs, naar men zegt, door raadgevingen van het buitenland) gemeenzaam mede geworden. Algemeen meende men daarenboven dat het regentschap van den Prins de Carignan niet door de nationale vergaderingen zou zijn gedecreteerd, zonder dat het haar vooraf bekend ware dat Koning Victor Emmanuel de opdragt zou bekrachtigen en dat hij daarin niet regtstreeks of uitdrukkelijk door Keizer Napoleon zou worden belemmerd. Intusschen waren sommigen, die wisten dat de benoeming van den Prins van wege den Koning reeds besloten was toen de generaal Dabormida uit Parijs terugkeerde met de tijding dat Keizer Napoleon die benoeming afkeurde, — waarop zij dan ook niet geschiedde, — van oordeel dat dit nog geenszins zoo zeker was, ook al kon er een werkelijk verschil worden aangenomen tusschen eene benoeming van den Regent door den Koning en eene opdragt van het regentschap door de vertegenwoordigers der bevolkingen zelf.

„Hunne vrees werd bevestigd, de openbare meening teleurgesteld. Den 8 november werd er een Ministerraad gehouden, onder het voorzitterschap des Konings, waarin deze mededeeling gaf van eene hoogst gewigtige depêche uit Parijs, behelzende de dringendste raadgevingen des Keizers om de magtiging tot het aanvaarden van de opdragt der nationale vergaderingen aan den Neef des Konings te weigeren. Deze mededeeling maakte een geweldigen indruk; de Koning zelf moet zeer bewogen zijn geweest. Daarop volgde eene langdurige beraadslaging: na het eindigen van den Ministerraad werden onderscheidene gewigtige personen, niet tot de Regering behoorende, o. a. de generaal Fanti, door den Koning geraadpleegd en elk oogenblik verwacht men thans de bijeenroeping van een buitengewonen Ministerraad.

„Wat de uitslag zal zijn van al die overleggingen is moeijelijk te berekenen. Een verzet tegen den zedelijken dwang dien de Fransche Keizer in dit geval uitoefent is gevaarlijk, — men denke slechts aan de Fransche troepen die nog in Lombardije staan, wier terugtrekken ten gevolge zou hebben dat de nieuw aangeworven provincie aan al de kansen van een Oostenrijkschen inval zoude zijn prijs gegeven. Aan de andere zijde dreigt het welligt nog grootere gevaar van al de eventualiteiten, waartoe het aan zich zelf overlaten van de bevolkingen van Midden-Italië aanleiding kan geven.

„In deze omstandigheden is het hoogst natuurlijk dat men van een ministercrisis spreekt. Intusschen is het bezwaarlijk aan te nemen dat de Ministers, juist in deze moeijelijke oogenblikken, den Koning alleen zouden laten staan. Een bewijs daarvan levert onder anderen de omstandigheid dat de heer Casati, minister van openbaar onderwijs en de voornaamste vertegenwoordiger van Lombardije in het Kabinet, die zijn ontslag had aangeboden omdat hij het niet eens kon worden met zijne ambtgenooten, betreffende de beginselen der nieuwe wet op het onderwijs, zijn verzoek voorloopig heeft ingetrokken.

„Nopens die wet op het onderwijs kan nog worden medegedeeld, dat de heer Casati de vrijheid van onderwijs op de meest ruime schaal wenschte te zien toegepast en dat de meerderheid der andere Ministers daarentegen van gevoelen was, dat de vrijheid van onderwijs alleen de Jezuïten ten bate zou komen.

„Het verblijf van den generaal Fanti alhier wordt door sommige toegeschreven aan de noodzakelijkheid tot het beramen van maatregelen tegen een mogelijken aanval der Pauselijke troepen in de Romagna. Men meent echter te weten dat Keizer Napoleon hier de verzekering heeft doen geven van de ongegrondheid dier vrees. Ook in de Romagna zal geene interventie plaats grijpen vóór de uitspraak van het Europeesch Congres. Dat de heer Capriani zijne functiën van gouverneur dier provincie (thans aan den dictator van Parma en Modena, den heer Farini, opgedragen) heeft nedergelegd, is deels aan redenen van gezondheid toe te schrijven, deels omdat hij, niet volkomen instemmende met de wenschen van de meerderheid der nationale vergadering, alleen tot heden op zijn post was gebleven, om geen schaduw te werpen op de eenstemmigheid en de eendragt, waarmede de nationale wensch was uitgesproken.

„De benoeming der gouverneurs, ten gevolge van de onlangs afgekondigde nieuwe verdeeling des Rijks, met inbegrip van Lombardije, is nog niet geschied. Men verwacht dat zij zullen gekozen worden uit de verschillende partijen en geene persoonlijke verdeeldheden daarbij in aanmerking zullen genomen worden."

— De heer Farini heeft de nationale belooning, hem door de nationale vergadering van Parma met 65 tegen 6 stemmen toegekend, van de hand gewezen.

— Volgens berigten uit Bologna van den 9 dezer heeft de dictator Farini op dien dag zijn plegtigen intogt aldaar gedaan. De Ministers wilden daarop aftreden, maar de dictator nam hun ontslag niet aan. De Regering heeft een antwoord openbaar gemaakt op de verwijten, vervat in de Pauselijke allocutie.

KEULEN den 13 November.

Albier is een adres in omloop en reeds met verscheiden duizenden handteekeningen van Roomsch Katholieke burgers, waaronder vele hooge en lagere ambtenaren, regters, advokaten en onderwijzers, voorzien, om den H. Vader hun leedwezen over de smart uit te drukken, hem door de jongste gebeurtenissen in een deel zijner Staten veroorzaakt, benevens hunne hoop en verwachting dat deze beproeving op de eindelijke zegepraal der Kerk zal uitloopen.

— De viering van het Schillersfeest ging te Weimar met de bijzondere plegtigheid van den optogt naar den Vorstelijken grafkelder vergezeld, waar het stof van Schiller en Goethe nevens dat van hunnen Vorstelijken vriend Hertog Karel August rust. Onder de toonen van vocale en instrumentale muziek legden in het wit gekleede jonkvrouwen een frisschen lauwerkrans op de grafzerk des grooten dichters neder. Des avonds werd een optogt bij fakkellicht naar het geïllumineerd en met toepasselijke transparenten versierd huis, dat eens door Schiller bewoond werd, gehouden.

— Thans, na de terugkomst des Russischen Keizers in zijne hoofdstad, zal de zaak van de emancipatie der lijfeigenen met den grootsten ijver worden doorgezet en het spoedig moeten blijken of eene minzame vereffening der gevoelens mogelijk is, dan of de Keizer nog eene beslissende magtspreuk zal moeten uitspreken. De commissie voor de redactie heeft, van maart tot september, de beraadslagingen in de afdeelingen niet medegerekend, 52 zittingen gehouden en behalve de ontwerpen der verschillende Gouvernementen waarin het Rijk verdeeld is er nog ongeveer vierhonderd van bijzondere personen te onderzoeken gehad.

— De luchtreiziger G. Berg te Petersburg zoekt iemand die hem 6000 roebels bij kan zetten, ten einde den grootsten luchtballon te doen vervaardigen die ooit in Europa gemaakt is en waarmede tusschen de 20 en 30 personen de reis zullen kunnen doen. Hij meent den deelnemer aan zijne onderneming eene winst van 25 percent te kunnen verzekeren.

Per Telegraaf.

LONDEN den 13 November.

De Observer betwijfelt, of Keizer Napoleon Koning Victor Emmanuel wel verboden heeft zijne bewilliging te schenken aan de aanneming van het regentschap over de provinciën van Midden-Italië door den Prins van Carignan, of dat Victor Emmanuel zich dat verbod wel heeft laten welgevallen.

In het Corps Diplomatiek hebben eenige nieuwe benoemingen plaats gehad. De heer Magennis is te Lissabon benoemd, de heer Jerningham te Stockholm, de heer Gordon te Stuttgardt en de heer Howard te Hanover.

LONDEN den 14 November.

De Morning Post meldt, op grond van geloofwaardige depêches uit Turijn, dat de Koning van Sardinië Prins Carignan niet verboden heeft het Regentschap op zich te nemen, maar dat hij eene beslissing dezer zaak wenscht uit te stellen.

(*Tweede depêche.*)

Door de stoomschepen Hammonia en Europa zijn tijdingen aangebragt uit New-York van den 2 dezer; het eerste stoomschip heeft 392,312 dollars in spetie aan boord en het tweede 300,000.

Volgens de met deze booten aangebragte berigten is Brown tot de galg veroordeeld en verkeert de zaak van het eiland San Juan in dreigenden toestand, welk laatste echter nadere bevestiging vereischt.

Wissel op Londen 10 a 10½. Fondsen prijshoudend. Illinois 65½. — Katoen middling 11⅛ c. Tarwe en Meel onveranderd. Suiker vooruitgaande. Vrachten stil. Tabak levendiger. — Te New-Orleans den 2 dezer Katoen onveranderd.

Het stoomschip Arago was uit Europa te New-York aangekomen.

MARSEILLE den 13 November.

Tijdingen uit Konstantinopel van den 2 dezer melden, dat eene ministeriële crisis nog altijd als aanstaande moet worden beschouwd en dat in het geheim strijd wordt gevoerd tusschen Mehemet-Kiprisli-pacha aan den éénen en Fuad-pacha en Rizza-pacha aan den anderen kant. Echter heeft de Grootvizier eene verzachting van straf verworven voor de twee hoofden der zamenzwering welke het deze twee Ministers gelukt was ter dood te doen veroordeelen.

Buitendien wordt de aandacht van den Divan vooral bezig gehouden door den jammerlijken toestand der schatkist. De belastingen van 1860 zijn vooraf geheven en verbruikt; in de provincie geeft het leger, dat sedert lang geene soldij heeft ontvangen, zich aan plundering en strooptogten over om zich het noodige te verschaffen. Deze staat van zaken wordt algemeen beschouwd als het werk van Fuad en Rizza, die zich stelselmatig tegen elke gewigtige hervorming blijven verzetten.

De weinige voorraad van levensmiddelen maakt dezen wanhopigen toestand nog erger.

Tusschen den Russischen minister, vorst Lobanoff, en de heer Thouvenel wordt eene drukke verstandhouding opgemerkt.

Het Journal de Constantinople deelt eene halfofficiële nota mede, waarin de hoop geuit wordt dat de tot de Fransche drukpers gerigte waarschuwing, wanneer deze voortgaat met hare gestrenge beoordeeling van menschen en zaken in Turkije, goede uitwerking zal doen.

BERN den 13 November.

De Fransche en Oostenrijksche Gevolmagtigden zijn, na de kloosters van Einsiedeln, Schwyz en Lucern bezocht te hebben, heden te Bern aangekomen, om aan een banket deel te nemen dat hun door de autoriteiten alhier is aangeboden.

FRANKFORT den 14 November.

Uit Stuttgardt wordt gemeld, dat Prins Alexander der Nederlanden voortdurend in beterschap toeneemt. Gisteren werd de Koningin der Nederlanden te Stuttgardt verwacht.

MADRID den 12 November.

H. K. H. de Hertogin de Montpensier is alhier in goeden welstand aangekomen, na op hare reis door eene ligte ongesteldheid te zijn opgehouden.

Bijna al de expeditie-troepen zijn in Andalusië vereenigd. Er heerscht de meeste bedrijvigheid.

MADRID den 13 November.

Het plan voor den veldtogt in Marokko is in een te Cadix gehouden krijgsraad vastgesteld. De Regering heeft aan de dagbladpers verboden berigten van het tooneel des oorlogs mede te deelen.

LONDEN den 12 November.

GRANEN. Tarwe gevraagd en 2/ hooger. Haver 6 p. en Meel 1/ hooger. Gerst mede duurder betaald. — KOLONIALE WAREN kalm. — IJZER. Schotsch Piek- 53/. — TALK. 59 . — BOTER. Friesche 112, Groninger 80, Zwolsche 108, Kamper 110. — VEE. Aan de markt waren 5020 Runderen, 23,560 Schapen en Lammeren 137 Kalveren, goed gevraagd.

LIVERPOOL den 14 November.

KATOEN. Afgedaan 8000 b.

BERLIJN den 14 November.

ROGGE per Nov./Dec. 45½; per Voorjaar 45¼. — OLIE per Nov./Dec. 10¾, per Voorjaar 11⁷/... .

ANTWERPEN den 14 November.

KOFFIJ en SUIKER vast. — GRANEN. Tarwe *f* 13. Rogge *f* 8⅜.

PARIJS den 14 November.

Frankrijk 3 pc. 69.85; dito 4½ pc. 95.50. Crediet Mob. 776. Spanje 1¾ pc. 32⅞; dito 3 pc. 43.

LONDEN den 14 November.

De 3 pc. Geconsolid. 96⅛. Rusland 4½ pc. 99¼. Spanje 1¾ pc. 33; dito Buitenl. 3 pc. 44⅝. Portugal 3 pc. 45⅝. Mexico 3 pc. 22⅜ a —. Venezuela 4½ pc. 28¼ a ¾; dito Uitgest. 14¼ a ¾. Illinois Shares 59 a 61; dito Bonds 75 a 77. Peru 4½ pc. 91¾; dito Eng. 71.

WEENEN den 14 November.

Nationale Metalliek 5 pc. 77.10. Metalliek 5 pc. 71.80. Wissel Londen *f* 123.75.

FRANKFORT den 14 November.

Metalliek 5 pc. 54⅞; dito Nationale 5 pc. 59⅜. Spanje 1¾ pc. 32¼; dito 3 pc. 41¾.

ANTWERPEN den 14 November.

Spanje 1¾ pc. 32¼; dito Binnenl. 3 pc. 42½. Metalliek 5 pc. 56; dito Nation. 5 pc. 60¼.

BINNENLAND.

's GRAVENHAGE den 14 November.

Heden heeft de Arrondissements-Regtbank, in twee zaken van den meelhandelaar P. P. Burgerman uitspraak gedaan: de eene met zijn knecht Hageraats en de andere met den beurtschipper J. J. Borsboom. In de eerste zaak, zijnde overtreding der plaatselijke belasting van een voorwerp waarin Burgerman handel drijft, door het vertoonen van een biljet van betaalde plaatselijke belasting, en het daarvoor verlangen van restitutie, voor niet belastbare voorwerpen, is Burgerman veroordeeld tot eene geldboete van *f* 50 en subsidiaire gevangenisstraf van 7 dagen, met verbeurdverklaring der aangehaalde zakken meel; zijnde de knecht vrijgesproken. In de tweede zaak is de schipper Borsboom schuldig verklaard aan ontduiking der plaatselijke belasting, door het invoeren van 1621 pond gerstemeel vermengd met tarwemeel, zonder aangifte voor de plaatselijke belasting, en te dier zake veroordeeld tot eene geldboete van *f* 103.04 en subsidiaire gevangenisstraf van 14 dagen, insgelijks met verbeurdverklaring van het meel. Burgerman is in deze vrijgesproken, op grond van het niet bewezene dat hij last tot den invoer had gegeven.

— Heden had aan het Provinciaal Gouvernement van Zuidholland plaats de aanbesteding van het maken, leveren en inhangen van een paar nieuwe buitenvloeddeuren in de schutsluis van het kanaal door Voorne te Hellevoetsluis in de provincie Zuidholland, met het ligten en op de stellingen brengen der oude deuren. De minste inschrijver was de heer B. J. Stans te Nieuwenhoorn, voor de som van *f* 5950. Er waren ingekomen 6 inschrijvingsbiljetten, waarvan de hoogste was J. Goemans te Amsterdam voor *f* 10,890.

— De fatale crinoline heeft dezer dagen weder een slagtoffer gemaakt. De kamenier van de barones H. geraakte met die hoepelrok te digt bij het vuur, zoodat deze vuur vatte, en zij vreeselijke brandwonden ontving, aan de gevolgen waarvan zij na hevige smarten gisteren is bezweken.

STATEN-GENERAAL.

De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft heden de zitting der Tweede Kamer, waar voortgezet werd de algemeene beraadslaging over de wet op de spoorwegen, geopend met eene redevoering, die van elf ure tot des namiddags twee ure heeft geduurd. Z. Excell. heeft *drie* punten behandeld: 1⁰. de houding der Regering bij de behandeling der zaak; 2⁰, de bezwaren die bestaan tegen den aanleg van spoorwegen van wege den Staat en de voordeelen verbonden aan het verleenen van concessie aan particulieren, terwijl hij in de derde plaats de rigting der lijnen, die geconcessionneerd waren, in de bijzonderheden heeft verdedigd.

Het is onmogelijk van deze rede de hoofdpunten meer in het bijzonder op te nemen, en wij verwijzen onze lezers naar het zeer uitvoerig overzigt dat wij daarvan in het bij dit N.⁰ behoorend Bijblad mededeelen. Alleen dient hier vermeld, dat de Minister aan het slot zijner rede de hoop uitdrukte dat hij de bezwaren zou hebben opgeheven, welke bij vele leden bestonden, en dat hij daarmede niet bedoelde die leden, die in 't geheel geen spoorwegen verlangden, ook niet hen, die bij deze wet eene politieke bedoeling op het oog hadden, maar hen, die eerlijk en te goeder trouw hun Vaderland, op de best mogelijke wijze, met spoorwegen wenschten te zien begiftigd. Om op geestige wijze aan te toonen dat het gemakkelijk is, om in deze zaak in ieder geval de schuld te werpen op de Regering, indien de zaak der spoorwegen niet tot stand kwam, herinnerde de Minister aan het volgende bekende épigram:

Quand l'eau manque à la rivière.
La faute en est à Voltaire;
Quand la rivière a trop d'eau.
C'est la faute de Rousseau.

Daarna heeft de heer Minister van Financiën van zijne zijde het wetsontwerp verdedigd, en na onderscheidene afzonderlijke punten te hebben besproken, die in den loop der discussiën meer bijzonder met betrekking tot dezen Minister waren ter sprake gebragt, meer speciaal behandeld de twee vragen: 1⁰, of de last dien de Regering door deze voordragt legt op de schatkist, door het aannemen van andere plannen kan worden verligt, en 2⁰, of de last die thans wordt voorgedragen te zwaar is voor de Natie, en of wij, om dien te dragen, noodwendig op de koloniale bijdragen moeten blijven rekenen? De eerste vraag werd door den Minister in ontkennenden zin beantwoord, en de tweede vraag in dien zin, dat de op te leggen last niet te zwaar zou zijn, terwijl daarbij op de koloniale baten niet wordt gerekend; integendeel dat men ook in het vervolg zou blijven voortgaan met het bedrag dier bijdrage tot dekking onzer uitgaven in te krimpen. Ook ten aanzien van deze rede moeten wij overigens verwijzen naar het meer uitvoerig verslag.

Morgen voortzetting, als wanneer de heer Minister van Oorlog het eerst het woord zal voeren. Op nieuw zijn een aantal sprekers ingeschreven, zoo om te repliceren als om voor het eerst in deze zaak het woord te voeren.

ROTTERDAM den 14 November.

Heden avond werd in het Vereenigingsgebouw der Koninklijke Nederlandsche Yachtclub de eerste lezing over Letterkunde door den weleerw. heer dr. *A. Pierson* gehouden.

Het onderwerp dezer eerste lezing, die eigenlijk de inleiding moest uitmaken tot de vier volgende, die dr. *Pierson* zich voorstelt gedurende dit wintersaizoen over Letterkunde te houden, was: de *Aesthetiek*, of het *Schoonheidsgevoel* op het gebied der kunst en litteratuur.

Tot bevordering der aesthetische ontwikkeling wenschte hij de levensbeelden van vier uitstekende mannen te schetsen; tot de eerste daarvan had hij *Goethe* gekozen, die hij dezen avond voornamelijk voorstelde in betrekking tot zijne moeder. Plaatsgebrek verhindert ons uitvoerig verslag te doen van deze belangrijke lezing. Na de pauze gaf dr. *Pierson* nog eene bijdrage door de voordragt van een gedicht op het eeuwfeest van *Schiller*.

Z. M. heeft goedgevonden, aan eene commissie uit de Staten van Zuidholland, belast met het onderzoek van het door de Gedeputeerde Staten dier provincie ontworpen reglement voor het hoogheemraadschap van den Zwijndrechtschen Waard, magtiging te verleenen om, na de sluiting der najaarsvergadering van de Staten, hare werkzaamheden voort te zetten.

De Opper-Cermoniemeester heeft bekend gemaakt dat het Hof den ligten rouw zal aannemen wegens het overlijden van den Markgraaf Willem van Baden, voor den tijd van drie dagen, met ingang van dingsdag den 15 dezer.

De gewone audientie van den Minister van Marine zal op vrijdag aanstaande, den 18 dezer, geen plaats hebben.

Beroepen bij de Hervormde gemeente te Mijdrecht (cl. Utrecht) de kandidaat J. G. P. Muller Jr., — te Bunschoten (cl. Amersfoort) de kandidaat A. van der Flier, theol. doct.; — te Scherpenisse en Westkerke (cl. Zierikzee) ds. J. C. Eykman, pred. te Rinsumageest; — te Warns en Scharl (cl. Sneek) ds. L. Tinholt, pred. te Haarlemmermeer, die echter voor dit beroep heeft bedankt; — te Gorinchem ds. J. Posthumus Meyjes, pred. te Doesborgh. Deze predikant heeft het beroep naar Franeker niet aangenomen.

Door de Doopsgezinde gemeente te Mensingeweer (Groningen) is tot predikant benoemd de heer A. Ballot, proponent bij de Algemeene Doopsgezinde Societeit.

Bedankt: voor het beroep naar de Hervormde gemeente te Sluis in Zeeuwsch Vlaanderen ds. J. J. Gobius du Sart, pred. te Bleskensgraaf.

— Van Gouda wordt ons den 14 dezer geschreven: Het mogt aan de ijverige pogingen der justitie en politie gelukken, vrijdag avond den persoon van P. Pijnakker, daggelder, wonende te Randenburg, te arresteren, en bij hem aan huis op den zolder tusschen het dak de gestolen voorwerpen te vinden, die bij den vreeselijken moord op de huisvrouw van Vergeer, vroeger door ons vermeld, waren ontvreemd. De misdadiger heeft zaturdag volledig bekend en is daarop naar Rotterdam getransporteerd. In deze zaak moet de politie te Gouda, zoomede de Rijksveldwachters met zijne arrestatie belast, bijzonder worden gewaardeerd.

— Te Ooltgensplaat, tot nu toe de eenige gemeente in het eiland Flakkee waar zich de cholera geopenbaard heeft, zijn aan die ziekte elf personen overleden, zijnde het getal der aangetasten achttien. Sedert 10 dagen zijn geene nieuwe gevallen dier ziekte meer voorgekomen, zoodat men zich vleit, dat die epidemie heeft opgehouden.

— Ll. donderdag overleed te Dordrecht, in 73 jarigen ouderdom, Jean Baptiste Thonus, na eene ongesteldheid van eenige dagen. De overledene trad in 1795 in dienst bij de Rijks-geweerfabriek te Culenborg, werd in 1812 overgeplaatst naar de Keizerlijke fabriek te Monzig, diende in 1814 gedwongen in de Groothertogelijke wapenfabriek te Baden; was van 1816 tot 1826 geweermaker bij den geweerwinkel te Delft en van 1826 tot nu toe rijksgeweermaker te Dordrecht. Bij gevolg is hij ruim 64 jaren in rijksdienst geweest.

— Sedert de vorige opgave, loopende tot 4 dezer, toen te Schiedam geene lijders aan de cholera onder geneeskundige behandeling waren, tot 11 dezer, is aldaar een persoon door de cholera aangetast en overleden. Op laatstgemelden dag waren dus geene choleralijders onder geneeskundige behandeling.

— Het gewigt der goederen in de maand october ll. langs den Nederlandschen Rhijnspoorweg naar Duitschland verzonden, bedraagt 2,342,920 tolponden.

— Z. M. de Koning heeft met zijne talrijke gasten in de afgeloopen week groote jagtpartijen gehouden naar de zijde van Vaassen en in de omgeving van Beekbergen.

Ingezonden Stukken.

Van Stadswege is men bezig de trottoirs op de Hoogstraat daar te stellen — naar wensch en gerief van de Burgerij — maar om werkelijk nut van die trottoirs te kunnen hebben, zoude het nu ook doelmatig en daarom zeer wenschelijk, zijn, als *alle uitstallingen*, van welken aard ook, *onmiddellijk ten strengste verboden wierden.*

ERRATUM.

In eenige exemplaren van ons vorig N.⁰ zijn op pag. 2 kolom 3 boven het artikel, getiteld: *De motie van den heer Thorbecke*, abusivelijk weggelaten de woorden **Ingezonden Stukken.**

Burgerlijke Stand.

ROTTERDAM den 14 November.

OVERLEDEN: A. van der Pol, wed. F. Jansen, 79 j. — A. Ozefius, z., 1 j. — J. M. Haggenberg, z., 1 m. — E. Veening, d., 7 m. — M. van Iterson, d., 2 m. — A. Rooderkerk, d., 4 m. — J. de Groot, man van A. Houberg, 73 j. — N. Koeleman, z., 3 m. — M. C. Geelen, vrouw van P. J. Krag, 46 j. — J. de Wolff, man van A. M. Beugels, 44 j. — W. C. Haakman, d., 1 j. — A. G. de Wilde, z., 11 j.

BEVALLEN: H. Dufresne, geb. Crawford, z. — E. Zellenrath, geb. van den Dool, z. — T. Hus, geb. Schaap, d. — A. F. Vos, geb. Heggi, d. — D. Tupker, geb. van Don, z. — C. G. Voorhoeve, geb. Hugenholtz, z. — A. E. van der Giessen, geb. van Wel, d. — J. van Hoorn, geb. van Ham, d. — C. J. Minderaa, geb. van Maarseveen, z. — M. Stevens, geb. Deenekamp, d. — J. E. Esser, geb. Bakx, d. — C. M. A. de Cock, geb. de Kuyper, z. — J. Broeder, geb. Klouwens, z.

240ste Staats-Loterij.

2de Klasse, 1ste Lijst.

Trekking op 14 November.

GETROKKEN PRIJZEN.

Prijs van *f* 5000: N⁰. 9353
„ „ - 1500: „ 13949
„ „ - 1000: „ 9126
„ „ - 400: „ 12583
„ „ - 200: „ 14055 14710 16661
„ „ - 100: „ 11660 16941 18403

Prijzen van *f* 30:

62	2178	4831	7258	10003	12202	14795	17271
191	2433	4894	7305	10048	12214	14809	17284
291	2436	5055	7315	10064	12225	14852	17296
306	2462	5082	7394	10110	12232	14915	17339
307	2475	5096	7445	10182	12477	14955	17355
372	2476	5159	7451	10190	12510	15024	17433
433	2585	5166	7573	10359	12547	15080	17436
448	2625	5174	7600	10400	12578	15084	17615
456	2633	5178	7633	10432	12637	15117	17741
464	2650	5225	7753	10460	12673	15120	17849
560	2680	5242	7797	10550	12741	15250	17867
634	2809	5302	7805	10570	12794	15258	17879
742	2820	5336	7890	10580	12806	15265	17899
762	2841	5400	7933	10664	12820	15337	17901
773	2910	5413	7955	10687	12920	15379	17939
795	2917	5475	7999	10766	12960	15429	17962
848	2938	5488	8147	10793	13025	15444	18051
885	3039	5522	8245	10810	13077	15467	18066
898	3066	5553	8299	10919	13078	15484	18128
947	3070	5630	8360	10925	13106	15494	18183
1047	3089	5681	8590	10933	13110	15535	18230
1083	3099	5723	8609	10946	13125	15637	18298
1104	3107	5732	8622	10959	13168	15701	18346
1110	3177	5790	8648	10973	13180	15856	18497
1121	3317	5796	8653	11014	13187	15861	18643
1171	3337	5824	8678	11015	13196	15868	18724
1240	3373	5853	8697	11107	13250	16013	18763
1275	3397	5856	8802	11240	13271	16090	18301
1279	3508	5917	8805	11276	13461	16100	18306
1299	3522	5929	8833	11285	13552	16194	18374
1324	3555	5954	8837	11297	13572	16223	18958
1326	3684	6029	8841	11326	13640	16279	19043
1342	3689	6083	8906	11333	13645	16307	19075
1376	3694	6121	8954	11479	13679	16319	19144
1442	3748	6129	8984	11495	13707	16339	19218
1449	3773	6170	9016	11569	13709	16365	19292
1460	3791	6173	9070	11599	13756	16426	19300
1475	3903	6220	9075	11606	13822	16523	19487
1480	3975	6234	9139	11682	13842	16688	19505
1496	3997	6332	9148	11694	13895	16721	19534
1505	4086	6417	9211	11704	13944	16758	19571
1603	4101	6559	9221	11717	13957	16773	19573
1668	4136	6615	9223	11728	13966	16840	19636
1701	4186	6725	9478	11791	13988	16842	19647
1725	4203	6745	9535	11829	14140	16875	19666
1766	4279	6775	9563	11832	14227	16943	19674
1823	4450	6826	9608	11849	14265	16958	19693
1893	4491	6866	9709	11870	14320	17026	19819
1907	4596	6939	9718	11935	14359	17037	19821
1937	4599	7077	9755	12031	14391	17057	19865
1946	4629	7137	9814	12035	14464	17213	19904
2021	4684	7139	9833	12095	14610	17219	19947
2080	4760	7159	9853	12104	14624	17226	19954
2111	4780	7161	9870	12158	14739	17236	19966
2124	4785	7182	9890	12181	14781	17269	19971

Officiële Wisselkoersen.

ROTTERDAM 14 Nov.

2 maanden.		Kort.
Londen...	11.61¼	11.66¼
d.° 3/m.	11.58¾	—
Parijs . .	55⅝	55 11/16
d.° 3/m.	55 3/16	—
Bordeaux.	55⅛	55 7/16
Genua. . .	45½	—
Livorno. .	38½	-
Napels . .	78⅓	—
Petersb. .	165	—
Hamburg.	35	35 3/16
d.° 3/m. .	34 15/16	—
Antwerp .	—	1½ v

6 weken.		Kort.
Frankfort	99½	—
Augsburg	99	—
Weenen. .	92½	—
Triest. . .	92½	—

Disconto 3 en 3½ pc.

AMSTERDAM 14 Nov.

2 maanden			zigt
Londen. .	11.60	g	11.65
Parijs. . .	55⅝	g	55⅞
Bordeaux.	55	g	—
d.° ½ m.	55⅝	g	—
Genua . .	45½	g	—
Livorno. .	38½	g	—
Napels . .	78⅓	g	—
Hamburg.	35	g	35¼
3 maanden.			Zigt.
Madrid . .	241	g	—
Cadix. . .	243	g	—
Sevilië . .	240	g	—
Bilbao . .	240	g	—
Lissabon .	40⅜	g	—
Porto. . .	40¼	g	—
Petersb. .	165	g	—
6 weken.			Zigt
Weenen . .	92	g	—
Augsburg	99	g	—
Frankfort.	99½	g	—

Rotterdam ƒ.

Beurstijdingen.

AMSTERDAM den 14 November.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl.,..	Werk. Schuld 2½ pCt.	63 7/16	63 9/16	63 ½
"	dito dito 3 "	75 ¾	75 ⅞	
"	dito dito 4 "	97 ⅜	97 7/16	
"	Amort-Synd...3½ "			
"	Handel-Maats. 4½ "	126	126 ¼	126
"	O. I. Leening 4 "	96 ⅞		
"	Leen. Holl. Sp. "			
"	Rijn-Spoorw...4½ "			
"	Maats. v. Weld. 4 "			
België,....	Cert. *Rothsch.* 2½ "			
Frankrijk,	Certificaten....3 "			
Spanje,..	Buitenlands. ..1½ "	31 15/16	32 ⅛	32 ⅛
"	dito 3 "	43 ⅝		
"	Binn. a ƒ 6000 3 "	41 ¾	41 ⅞	41 ⅞
"	Amort. Schuld.........	11		
"	Bew. v. Coup.........	4 9/16	4 ⅝	
Portugal,	Oblig. ....3 pCt.	43 5/16	43 9/16	43 5/16
"	dito 1856/57..3 "	41 13/16	41 15/16	
"	dito Uitgest...			
Rusland,	Obl. *Hope en C.* 5 "	103 ⅝	103 ¾	
"	dito 1828/29..5 "	102		
"	Cert. 1831/33..5 "	84 ¾	84 ⅞	
"	dito 1840......4 "	80 ⅞	81	
"	dito *Stieglitz*..4 "	80 ¾		
"	dito d.° Nieuwe 5 "	89 ⅝	89 ⅞	89 ⅞
"	dito d.° 1855 N. 5 "	99 ½	99 ⅝	99 ⅝
"	dito te Londen 4½ "			
"	dito v. Assign. 6 "	61 ¾	61 ⅞	
"	Inschr. dito ...6 "			
Polen.....	Aand. 1835..........ƒ	157	157 ¼	
"	Obligatien......4 pCt.	77 ¾	77 ⅞	
Pruissen,	Oblig.......... 4½ "	101 ⅜	101 ½	
"	Aand....... 3½ "	200		
Oostenr.,.	Obl. *Goll en C.* 5 "			
"	dito dito 4 "			
"	dito Met. Oude 5 "	53 3/16	53 ⅜	53 5/16
"	dito N. te Ams. 5 "	72 ¾	73	73
"	dito Nat. Met. 5 "	57 ⅛	57 5/16	57 ⅛
"	dito Metall.....2½ "	28 7/16	28 ½	28 ½
"	Wen. Ad. fl 250 4 "	264		
Brazilië,	1824, £ 100, 5 "			
Equador,	£ 100..........1 "	14 ⅜	14 13/16	
Venez.....	Obligatien......3 "	26 ½	26 ¾	26 ½
"	Uitgestelde....1½ "	13 ⅛		
Grenada,	Obligatien......3¾ "	14 11/16	14 ¾	
"	Uitgestelde....	4 ⅞		
Mexico,..	Obligatien......3 "	20 ⅝	20 ⅞	20 ⅝
Illinois,	....................7 "	79 ½		

Rusland, Spoorw. Actien, volgef., 5 pc., 219½, 219¾. Weener Bank-Actien ƒ 840 a ƒ 843. Beijeren, Spoorweg Aand. 51. Denemarken 3 pc. 81⅛. Philad., bij Hope en Co., Lr. B, ƒ 95½. Nieuwe Russen 63¾, 63⅞. Louis. 5 pc. 101.

Beleening 3 pc., Prolongatie 3½ pc., Disconto 3 pc.

Bij tragen omzet waren alle fondsen heden flaauw gestemd.

Laatste prijzen ten 5 ure: Holland, 2½ pc., 63½. Spanje, 1¾ pc., 32⅛; dito Binnenl. 3 pc., 41 13/16, ⅞. Oostenrijk, Metall., 5 pc., 53¼; id. Nat., 5 pc., 57⅛.

ROTTERDAM den 14 November.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl....	Werk. Schuld 2½ pCt.	63 ⅝		
Spanje,..	Obl. 3 pCt. nu 1¾ "	31 ⅞	32	31 ⅞
"	Binnenl. a 6/m. 3 "	41 ¾	41 ⅞	41 ¾
"	Certif. Coupons "	4 ½	4 9/16	4 9/16
Portugal,	Oblig. 1853...3 "	43 ⅜	43 9/16	43 ⅜
"	Obl. 1856/7/9. 3 "	42	42 1/16	42
Rusland,	bij *Stieglitz*..4 "	80 ⅝		
"	bij Stiegl. 1854 5 "	89 ¾		
"	dito dito 1855 5 "	99 ⅝	99 ¾	99 ⅝
"	Certificaten... 6 "	63 ½		
"	Spoorw. Aand. ƒ	220		
Oostenr.,	Obl. in Metal. 2½ "	28 ⅝		
"	dito dito .... 5 "	53 ½		
"	dito Nat. Met. 5 "	57 5/16	57 ⅝	57 ½
Venez.,..	Oblig. ....3 "	26 ⅞		
"	dito......... 1½ "	14		
Grenada,	Obligatien... 3¾ "	14 ¾		

De beurs was heden over het geheel minder gunstig gestemd, inzonderheid leden Spaansche en Oostenrijksche fondsen eene niet onaanzienlijke teruggang. De handel toonde in genoemde soorten eene tamelijke levendigheid.

Het Commité der Effectenhandelaren,
H. A. MARCELIS, Secretaris.

Laatste prijzen ten 3 ure: Portugal 1856/59, 42. Spanje, binnenl., 3 pc., 41½, 41¾. Oostenrijk, Metalliek, 2½ pc., 28⅜; dito Oude 5 pc., 53⅛, 53¼, 53⅛; dito Nationale, 5 pc., 57, 57¼, 57 3/16.

Handelsberigten.

ROTTERDAM den 14 November.

RIJST. Heden werden te Amsterdam verkocht circa 15,000 b. Soerabaija a ƒ 5¾, per de schepen Eersteling, Kinderdijk en Franklin.

TABAK. Heden werden afgedaan 28 v. Maryland ex Arnold Böninger.

MEEKRAPPEN redelijk aangeboden; de vraagprijzen waren ƒ ½ a ƒ 1 hooger dan vorige week en was daardoor de omzet onbelangrijk. Wortelen weinig aangeboden en mede hooger gehouden.

GRANEN, ZADEN enz. Tarwe: jar. Zeeuws., Vlaams. en Overm. ging heden bij goeden aanvoer tot eene verhooging van 40 c. voor jarige en 30 c. voor nieuwe, in de puike kwaliteit gemakkelijk en in de mindere traag van de hand; goede en puike Jar. ƒ 9.50, ƒ 10; mindere ƒ 8.25, ƒ 9.25. De puikste Nieuwe ƒ 9.10 a ƒ 9.40; middelbare ƒ 8.50, ƒ 9; geringe ƒ 7, ƒ 8.25; Roode schaarsch en ƒ 5 a ƒ 10 hooger; 160, 162 ℔ jarige Hoogl. Kleefs. ƒ 313, ƒ 315, ƒ 320; 161 ℔ O. Straalsund ƒ 315; 162, 163 ℔ Jar. Bovenl. Ris ƒ 305; 158 ℔ N. dito ƒ 285; Oude Fransche per 2400 kil. ƒ 295; N. Rijn bij partij per 2400 kil. ƒ 292. Rogge: Overm., Zeeuws. en Vlaams. 15 c. hooger: ƒ 6.50 a ƒ 7.40; buitenl. ook hooger: 156 ℔ jar. Straalsund ƒ 220; 156 ℔ N. Pruiss. ƒ 230; 149 ℔ Pruiss. ƒ 205; 149 ℔ O. dito ƒ 200; 152 ℔ Belg. ƒ 215; 154 ℔ Pommer ƒ 205; 147 ℔ Galatz ƒ 180; 142 ℔ Arch. ƒ 195; 150 ℔ Stettin bij partij ƒ 202; 147 ℔ Coursche bij partij ƒ 200. Gerst: Zeeuws., Vl. en Overm. Winter ƒ 5.25 a ƒ 6.50; dito Zomer ƒ 5.25 a ƒ 6.10; voorts 129 ℔ ligt gedroogde Straalsund ƒ 195. Haver. Zeeuws. en Inl. Korte ƒ 3.50 a ƒ 5; dito Lange ƒ 2.50 a ƒ 4; voorts bij partij Riga ƒ 8¼ per 100 kil. Boekweit: op 140 ℔ N. Noordbrab. ƒ 177, ƒ 180, ƒ 185, ƒ 187, Belg. ƒ 185; Rijn ƒ 183; Gron. Zwarte Zand ƒ 170. Erwten. Zeeuws. Groene ƒ 9, ƒ 10.25; groote dito ƒ 10, ƒ 13; Gelders. Graauwe en Capucijner ƒ 11, ƒ 16. Boonen. Zeeuws. en Walch. Witte ƒ 8, ƒ 10.50; dito Bruine ƒ 8.50, ƒ 11; dito Paardenboonen 10 c. hooger: ƒ 6.25, ƒ 7.10. Koolzaad: Zeeuws. £ 52½, Overm. £ 56; Flakk. £ 54, alles in zakken; Overm. gestort £ 57½. Hennepzaad. N. Inl. ƒ 170, Kanariezaad als voren ƒ 10.75, ƒ 11.75.

VLAS. De handel was gedurende de vorige week op het land levendig. De vrij groote aanvoer van heden ter markt ruimde tot goed vorige prijzen grif op.

SCHIEDAM den 14 November.

GRANEN. Verkocht: Rogge, 142 ℔ Kunda ƒ 205 6/w.; 143 ℔ Riga Poolsche ƒ 190 3/m.; 146 ℔ G. Wittinne ƒ 200 6/w. Gerst, 130 ℔ Coursche ƒ 200 3/m.; 128 ℔ Libau ƒ 190 cont., ƒ 193 3/m.

MOUTWIJN per Ned. Vat zonder fust		ƒ 13.50.
JENEVER, " " " " "		- 19.—.
Amst. proef, " " " " "		- 20.25.

alles zonder de belasting.

SPOELING, per Ketel .... - 1.20

AMSTERDAM den 14 November.

GRANEN enz. Tarwe ƒ 5 hooger: 132, 133, 135 ℔ b. Pools. ƒ 315, ƒ 320, ƒ 330; 133 ℔ witb. dito ƒ 330; 130 ℔ O. Fransche ƒ 290. Rogge met goeden handel tot wat hoogere prijzen: 123 ℔ Deensche ƒ 192; 128 ℔ N. Pruiss. ƒ 215; 123 ℔ Jar. dito ƒ 196 aan de Zaan; 121 ℔ Vlaams. ƒ 200; 125 ℔ Galatz ƒ 202; 120 ℔ Odessa ƒ 190 cont.; 120 ℔ gebr. dito ƒ 178; 114, 116, 117, 118 ℔ Petersb. ƒ 173, ƒ 178, ƒ 180, ƒ 182; 118 ℔ N. dito ƒ 184; 117 ℔ Jar. Arch. ƒ 180; 124 ℔ Zweeds. ƒ 201. Gerst en Haver zonder handel. Boekweit een doen: 117, 122 ℔ Amer. ƒ 196, ƒ 209; 118 ℔ Roozendaal ƒ 200; 117 ℔ Gordijker ƒ 194; 117, 118 ℔ Inl. Veen ƒ 185, ƒ 187.

ZADEN enz. Negerzaad: ƒ 34½; op 9 v. Olie te lev. in Nov. £ 58½. Lijnzaad een doen: 110, 112 ℔ Bombay ƒ 290. Raapolie: op 6/w. ƒ 35¾; vlieg. ƒ 34½; 1 Dec. ƒ 34¼, 1 Mei ƒ 35¾ a ƒ 36. Lijnolie: op 6/w. ƒ 30¾; Vlieg. ƒ 29½; 1 Dec. ƒ 29½; 1 Maart, April en Mei ƒ 30½, Hennepolie op 6/w. ƒ 37½. Raapkoeken per 1040 st. ƒ 56 a ƒ 60. Lijnkoeken per 104 st. ƒ 9 a ƒ 11.

VETWAREN. Zuidzee-Traan ƒ 33½; Robben- ƒ 36; Astrakan- ƒ 31; Oost-Indische- ƒ 31; Bruine Lever- ƒ 42 a ƒ 43, bl. ƒ 52 a ƒ 56; Rondvisch per 50 Ned. ℔ ƒ 14; Ansjovis 1859r ƒ 7¾, 1858r ƒ 8½.

VEE. Runderen 1ste kwal. ƒ 180 a ƒ 210, 2de kwal. ƒ 170 a ƒ 190, 3de kwal. ƒ 160 a ƒ 180, Melk- en Kalf-Koeijen ƒ 90 a ƒ 150, Schapen ƒ 20 a ƒ 26, Varkens 44 a 48 cts. per Ned. ℔.

LONDEN den 12 November.

TALK. De markt blijft stil en de prijzen bijna onveranderd. Men noteert: P Y C disp. 58/6, Oct Dec. 58/6, December 58/6, Jan/Maart 58/.

LIVERPOOL den 12 November.

KATOEN. Daar de berigten van Amerika niet bevestigend luiden omtrent de vorst aldaar, zijn de prijzen 1/16 a ⅛ d. gedaald; Suratte blijft gevraagd. Op speculatie zijn verkocht 3120 b. diverse soorten en voor uitvoer 5800 b. Heden vonden 8000 b. nemers. — ASSCHEN. Omzet 150 v. tot 27/6 voor Pot- en 27/9 voor Paarl-. — ZWAVEL. 200 t. bedongen £ 8.5 a 8.15. — Van SUMAC zijn 500 b. Palermo tot 10/ a 14/ verk. — PALMOLIE. Omzet 700 t. tot £ 45 a 46 en 410 t. op levering tot £ 45 a 45.10. — OLIEN. Olijf- meer gevraagd, 150 t. bedongen £ 48 a 54. Lijn- vast £ 27.10 a 28.5. — HARST onveranderd. Omzet 2000 v. tot 4/ a 4/5. — TERPENTIJN-OLIE onveranderd; 270 v. bedongen 34/.

Kolenvrachten.

van Wales					
naar de Kaap de Goede Hoop.	38/ a 40/		naar Meerrachu...	45/	- 47/6
" Hongkong...	60/	- 62/6	" Bombay.....	42/6	- 45
" Shanghai....	65/	- 67/6	" Calcutta	40/	- —
" Sydney.....	45/	- —	" Aden.......	50/	- 52/6
" Madras.....	45/	- 47/6	" Singapore...	48/	- —
" Melbourne..	45/	- 47	" Suez.....	62/6	- —
van hier			" Hong-Kong..	55/	- 57/6
" Panama.....	45/	- —	" Shanghai....	60/	- 62/6
" Ceylon.....	40/6	- 42/6	" Tourance ...	50/	- —
			" Madras.....	42/6	- —
			" San Francisco.	45/	- —

ANTWERPEN den 12 November.

GRANEN zeer vast. Tarwe ƒ 12½, Inlandsche Rogge ƒ 8⅛; 500 v. Riga Zaailijnzaad werden zeilende verkocht tot ƒ 21¾. — HARST. Men meldt ons den verkoop van 826 vaatjes bruine Amerik. — VERWWAREN. 500 kisten Extract van Camp.-Hout zijn op levering afgedaan. — Hor zeer willig en onder fr. 40 is niets meer te koop.—

HAVRE den 10 November.

KATOEN. Omzet bedroeg heden 1400 b. disp. en ca. 100 b. op levering. — In KOFFIJ ging niets om. — Van SUIKER zijn verkocht 50 v. Antilles tot fr. 58½ en 500 k. Havanna n°. 12 tot fr. 34.75. — Van HUIDEN zijn verk. 1000 st. gez. Rio tot fr. 83 en 684 Rio Grande tot geheimen prijs. — RIJST. Men meldt ons de afdoening van 18,500 b. Akyab en Rangoon. — Van PALMOLIE vonden 10,060 kil. tot fr. 59½ nemers. — GOM ELASTIEK. Ca. 20/m. kil. Para vonden tot diverse prijzen koopers.

HAVRE den 11 November.

KATOEN minder gewild. Omzet 1000 b. disp. en 1000 a 1200 b. disp. — KOFFIJ. 1003 b. Rio zijn afgedaan tot fr. 70. — SUIKER flaauw; 120 v. Antilles bedongen fr. 57.50. — Van INDIGO zijn 8 kisten Bengaal verkocht. — WOL. Gisteren werden 2122 b. geveild, waarvan 1374 b. nemers vonden. De prijzen waren 10 a 15 c. hooger. Van het restant zijn later nog 300 balen uit de hand afgedaan. — HARST. Eene partij van 177 vs. Amerik. tot fr. 20.

HAMBURG den 12 November.

KOFFIJ. iets vaster met weinig handel. — ZINK stil. — RAAPOLIE per Nov. 23⅞, per Mei 24¼ a 24⅜. — GRANEN. Tarwe onveranderd maar iets stiller. Rogge vast.

Scheepstijdingen.

Brouwersh.
13 nov. Niets gepasseerd.
Aangekomen.
14 *Jason*, Lammerts van Bueren, Hellevoet
(13 Z. O.; 14 Kompasr.)

Hellevoet. *Aang.*
13 nov. *Havelock*, Moat, Boness
Curlew, Wayth, Charlestown (E)
Ellen, Hazleton, Sunderl.
Familien, Svensen, Bergen
14 *Noordhorn*, v. Leeuwen, New-York
Seahorse (st.), Hull
Vertrokken.
13 *Adriana Jacoba*, Detmers, Soerabaija en Macass.
Benin, Grafthuis, Padang
Gerardus Jacobus, Kilian, Hong Kong (via Cardiff)
(door windstilte bij Goedereede geankerd.)
Wabamo, Doty, N.-York
Wilhelmina, Manneken, Gibraltar
Admir. Ver-Huell (st.), Havre
Osprey (st.), Liverpool
Thomas Rising, Bullard, Dublin
Eliza Hanson, Kendall, Newcastle
Caïro, Wooster, Shields
Rosa, Besford, Hartlep.
Jason, Lammerts van Bueren, Brouwersh.
14 *Gerardus Jacobus*, Kilian, Cardiff
(13 O-NO.; 14 O.; omloop.)

Brielle *Aangek.*
13 nov. *Hanover* (s), Londen
14 *Batavier* (st.), dito
Patras (st.), dito
Earl of Auckl. (st.), dito
Norfolk (st.), Goole
Zingari (st.), Hartlep.
Vertrokken.
13 *Fijenoord* (st.), Londen
Ossena, Dyer, Newcastle
Eider (st.), Hartlepool
14 *Prins v. Oranje* (st.), Duinkerken
Ranger (st.), Londen
(13 Z.O.; 14 omloopend.)

Maassluis *Vertr.*
13 nov. *Vulcan*, Gall, Newc.
Marie Amélie, Hammon, avontuur
Echo, Mordey, Sunderl.
14 *Burger*, Bartelse, Newc.
De gisteren vertr. schepen zijn wel in zee.
(13 Z. Z. O.; 14 N. O.)

Texel *Aangek.*
11 nov. *Twee Gezusters*, de Jong, Noordwijk
12 *Johanna Catharina*, Besseling, Batavia
Therese Hanni, Bachich, Odessa
Eendragt, Fortuin, Lond.
Hermanus Isaäk, Braunstahl, dito
Condor, Voss, Archangel
Z. M. kotter *Vlinder*, Noordzij, Vlissingen
13 *Ondine* (st.), Lovius, Bordeaux
Min. Thorbecke (s). Hull
Rembrandt (st.), Koningsbergen
Jonge Paul (st.), Stettin, l. v. Cuxhaven
Vertrokken.
12 *Udo Frederik*, v. d. Werf, Genua
Hoop, Ouwehand, Lissab.
Magnet (st.), Londen
Lion (st.), dito
Drie Gebroeders, Kaspersma, dito
Albert, Ramm, Newcastle
Libra, Wagenaar, dito
Helena, Tyroll, dito
Johanna Marchina, Koning, dito
Cambridge, Blair, Sunderland
Maria Elizabeth, Boodewich, dito
Jane, Rowland, dito
Salisbury Harrison, Hall, dito
Wealand, Starling, dito
British Yeoman, Warden, Shields
Charles J. Mare (st.), Kroonstad
City of Sydney, Christensen, Frederikstad
Christian August, Evensen, Tonsberg
Twee Gebroeders, Riensema, avontuur
13 *Nederland*, Hoekstra, Batavia
Professor Suringar, Sneltjes, Singapore
Paulus, Molema, Smirna
Pietronella, Wirtjes, Triest
Arendina Catharina, Leeuwes, dito
Annechiena Gesina, Smit, Corfu
Cornelia Louisa, v. Aken, Napels
Nijverheid, Kemper, Genua
Coert Cornelius, Klontje, Liverpool
Perceval, Simpson, Newc.
Triumph, Leyst, dito
Sarah, Fembow, Sunderland
Shincliffe, Copperthwaite, dito
Thos. & Hannah, Ledgerton, dito
Myrtle, Mildrum, dito
Twee Gezusters, de Jong, Yarmouth
Clio, White, Rotterdam
(Z. — Z. O.)

Vlie *Aangek.*
10 nov. *Volontair* (st.), Stockholm
11 *Catharina*, Timmer, Frederikstad
Stoomvaart (st.), Hamb.
Stad Enkhuizen, de Vos, Noordzee
Vertrokken.
10 *Twee Gebroeders*, de Boer, Newcastle
Gouv. v. Ewijck (s), Hull
Amsterdam (s), Hamburg
11 *Johanna*, Pertiet, Newc.
4 *Gebrüder*, Andreis, Riga
Ora & Labora, Möller, Arendal
Alberdina, Olthof, Triest
Christina Wobbegina, Mulder, Dantzig
Emanuel, Larsen, Kopenhagen
Triton, Dall, Christiania
Harmonie, Lever, Geestemunde

Zoltkamp *Vertr.*
11 nov. *Geertina Harmina*, Dijkstra, Londen
Hendrika Geertruida, Janknecht, Newc.
Evadina Geertruida, Lezeman, Holbeck
Anna Maria, Siegers, avontuur
Elisabeth, Maudties, d.°
Zeeploeg, Ludeling, d.°

Vlissingen *Aang.*
10 nov. *Geesina*, Mulder, Riga n. Gent
12 *Schon*, Heim, Santos
C. D. Merwin, Merwin, New-York
Lion Belge, Henrichsen, Cadix
Vertrokken.
12 *David Hoadley*, Magna, New-York
Compact Goede Trouw, de Vries, Buenos-Ayres
Elisabeth Ruardi, Wolthekker, Triest

—o—

Foo-Choo-Foo *Vertr.*
6 sept. *Ravensworth*, Appleby, Rotterdam

Geelong *Vertr.*
10 aug. *Telegraph*, Rolufs, Batavia

Batavia *Aangekomen*
23 sept. *Doelwijk*, Swart, Rotterdam

Indramayoe *Vertr.*
14 sept. *Pieter*, Lammerts, Soerabaija en Amst.

Pasoeroewan *Vertr.*
12 sept. *Twee Cornelissen*, Kreije, Samarang
Victory, Stephens, Holl.
Baron van Hardenbroek, Henny, Batavia
13 *Tagal*, Göbel, Samarang

Probolingo *Aang.*
13 sept. *Koophandel*, de Vries, Soerabaija

Panaroekan *Aang.*
3 sept. *Jan v. Brakel*, Verhey, Grissee
5 *Antonia Petronella*, Voorendijk, Soerab.

Sumanap *Vertr.*
9 sept. *Pictura*, Leonhardt, Makasser

Wijnkoopsbaai
Aangekomen.
17 sept. *Dolfijn*, Brandligt, Sumanap

Singapore *Aangek.*
6 oct. *Economist*, Olivier, Macao

Colombo *Vertrokken*
6 oct. *Merse*, Armstrong, Tutucorin en Amst.

Elmina *Aangek.*
24 sept. *St. George de la Mina*, v. d. Velde, Rott.

New-York *Uitgekl.*
26 oct. *Theodor Voss*, Möller, Rotterdam

Venetië *Aangek.*
7 nov. *Stella Matutina*, Beekman, Londen

Nizza *Aangekomen*
8 oct. *Catharina Geerdina*, de Groot, Amst.

Zante *Vertrokken*
24 oct. *Gruno*, Klunder, Falmouth

Bordeaux *Vertr.*
10 nov. *Anja Sietzia*, Huisman, Antwerpen

St. Nazaire *Vertr.*
10 nov. *Auguste*, Dervé, Amsterdam

Liverpool *Vertr.*
10 nov. *Wieka*, Eefting, Suriname
Uitgeklaard.
Mary, Bird, Dordt

Holyhead *Binnengel.*
11 nov. *Oncko & Johan*, v. Groenenberg, Liverp. n. Rio-Grande

Cardiff *Aangek.*
11 nov. *Wierdina Hendrika*, Meezenbroek, Bristol
Vertrokken
10 *Affinity*, Arnold, Amst.

Newport *Vertr.*
11 nov. *Emma Maria*, Sap, Malaga

Jersey *Vertr.*
10 nov. *Marchina*, Smit, St. Petersburg

Plymouth *Aang.*
11 nov. *Favorite*, Burgell, Rotterdam

Yarmouth (eil. Wight)
Vertrokken.
11 nov. *Henderika*, de Jonge, (v. Newc.) Oporto

Londen *Aangek.*
12 nov. *Beurs v. Groningen*, Puister, Dokkum

Grimsby *Vertr.*
11 nov. *Henriette*, Wever, Bordeaux

Seaham *Aangek.*
10 nov. *Matchless*, Tinkler, Schiedam

Shields *Aangek.*
10 nov. *Hebe*, Gallop, Rott.
Lisette, Zimmerman, d.°
Hermanna Hendrika, Pluktje, Groningen
11 *Mary Ann*, West, Rott.
Dorothea, Jacobsen, d.°
Margaretha Hermanna, Wilmink, dito

Bolderaa *Aangek.*
6 nov. *Prudenter*, Hansen, Bergen
7 *Lambertha*, Karst, dito
Vertrokken.
3 *Jantina*, Vos, Holland

Bergen *Aang.*
26 oct. *Kleinkinderen*, den Breems, Dordrecht
31 *Merwestroom*, de Goede, dito
Soblomsten, Holm, Amst.

Aarhuus *Aang.*
5 nov. *Froukje*, Faber, Dockum

Kopenhagen *Gepass.*
11 nov. *Union*, Paulsen, Arensburg n. Rott.
Helena Tecla, Diepenbroek, Riga n. Bremen
Carl Rudolph, Inge, Libau n. Schiedam
Aangekomen.
10 *Phoebus*, Ketelaar, Newc.

Elseneur *Aangek.*
10 nov. *Vriendschap*, Bakker, Malmoe n. Antw.
Antoinette, Peters, Amst. n. Riga

Rotterdam 14 nov. Het stoomschip *Gironde*, van Reval naar Rotterdam, is van de hoogte van Odesholm naar Baltishport teruggekeerd, daar de kapit. bemerkte dat in de lading in het achterruim brand outstaan was. Dezelve is aldaar dadelijk gebluscht; het schip heeft geene schade bekomen en zoude op het einde dezer week de reis voortzetten.

Amsterdam 14 nov. Het schip *Scheveningen*, kapit. Annokkee, laatst van Singapore te Batavia gearriveerd, heeft in Straat Riouw gestooten, en zal dokken om nagezien te worden.

Gepraaid:

23 julij, op 9° ZB. en 26° WL., *Henriette Louise*, J. N. Dekker, v. Amst. naar Singapore.

18 oct., op 11° NB. en 28° WL., *Corn. & Henriette*, S. v. d. Mey, v. Batavia n. Amsterdam.

—o—

Rivierberigt.

Rotterdam. Hoog water 15 nov.: 1ste getijde 6 ure 42 min.; 2de get. 7 ure 6 min.

Arnhem. Waterhoogte 12 nov. 1.92 el.

Keulen. Rijnhoogte 12 nov. 9 v. ½ d., 13 nov. 9 v. Rijnl.

Aangekomen 12 nov.: M. Greven van Amsterdam met 3896 ctr.; D. Köllmann met 3355, J. Kamps met 2788 en H. Berns met 3395 ctr., alle drie v. Rotterdam.

—o—

Vertrokk. Passagiers.

Van 't **Nieuwe Diep**, n. Batavia, per *Nederland*, kapt Hoekstra: de heer van der Velde, echtg. en dochtertje; de heeren Blüme, Scheepmaker, Lagers, Biesman, Simons en Fetmenger; mejufvr. Colet, Sandman, Huisman, Verlet en Dixon.

Naar Singapore per *Prof. Suringar*, kapt. Sneltjes: de heer J. van Zameren.

Cargalijsten.

Rotterdam.

LONDEN, Earl of Auckland, W. W. Appleton. — 50 p. Rum, A. Campbell en Co.; 1 b. Wijn, Boomer en Co.; 5 t. Fustic, E. K. van Alphen de Veer; 1 b. Zijde, C. Steinweg en Co.; 10 z. Peper, 2 k. Koopm., 6 b. Kleederen, 2 cer. en 1 k. Indigo, C. Hemmann en Co.; 10 v. Krenten en 23 v. Rozijnen, C. Kolff en Zn.; 4 v. dito, F. A. Voigt en Co.; 8 v. dito, A. T. Sölling en Co.; 4 b. Gom-Elastiek, J. H. Claus en J. Raulino; 1 k. Pillen enz., P. A. van Es en Co.; 5 v. Schapenvellen, P. J. van der Schrieck en Co.; 6 b. Vellen, H. Braakman en Co.; 4 b. dito, Carp en Ketelaar; 3 cer. Indigo en 1 v. Koopmans., A. M. en C. Pluygers; 30 z. Mostaardzaad, 7 p. Rum, 12 cer. Amandelen, 6 v. Krenten, 800 z. Lijnzaad, 10 b. Cachou, 40 z. Turmeric, 25 kjs. Rozijnen, 2 k. Phosphorus, 1 k. inh. 1 Mikroskoop, 34 cer.; 50 tromm. en 2 k. Koopm. en 2 bund. ledige Zakken, Order.

Amsterdam.

BATAVIA, Maria Veronica, T. Mulder. — 2330 b. Tabak, Kreglinger en Co.; 5616 b. Rijst, 275 kr. Suiker en 4710 b. Bindrotting. Gebr. Hendriks en Co.; 17 coll. Diverse, Order.

Advertentiën.

Vijf en Twintigjarig Huwelijk
van
B. M. VAN DAM
en
J. VIELAARS.
Oud-Beijerland 14 *November* 1859.

De Heer en Mevrouw *THOOFT*, VERMEULEN, betuigen, ook namens hunne Kinderen, aller erkentelijkheid voor de belangstelling bij gelegenheid van hun **Vijf en Twintigjarig Huwelijksfeest** ondervonden.

Rotterdam 14 *November* 1859.

Voor de vele bewijzen van deelneming, bij het overlijden van mijn beminde Echtgenoote ons betoond, betuig ik, ook namens mijnen Zoon, onzen welmeenenden dank.

Rotterdam 12 *November* 1859. G. NIMMO.

Bevallen van een ZOON *M. M. VAN DER HOOP*, CLARINGBOULD.

Kralingen 14 *November* 1859.

Eenige kennisgeving.

Op den 5den November jl. overleed te *Elseneur*, na eene korte ongesteldheid, onze geachte Zwager, de Heer O. DREIJER, in leven *Med. Dr. aldaar*.

A. B. C. CHABOT.
E. CHABOT. KNOX.

Eenige kennisgeving.

EVANGELIE-VERKONDIGING.

WOENSDAG 16 NOVEMBER, des avonds ten **8 ure**, in het Locaal in de Bierstraat, door den Wel Eerw. Heer **J. DE LIEFDE**, van *Amsterdam*.

(Vrije Toegang!)

Eerste Leesvergadering

van de **Rotterdamsche Afdeeling** der **Hollandsche Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen**, op Dingsdag 15 November 1859, des avonds ten zeven ure, in het Locaal in de Bierstraat.

Sprekers de Heeren Mr. **C. W. OPZOOMER** van Utrecht, en Dr. **G. A. SCHNEITHER.**

Namens het Bestuur.
H. C. VERNIERS VAN DER LOEFF,
Secretaris.

Bij Vonnis (op Request) van de Arrondissements-Regtbank te Rotterdam, van 11 November 1859, is **WILLEM FERDINAND JANZEE**, *Broodbakker*, wonende te Rotterdam, verklaard **in Staat van Faillissement**, ingegaan den 7den November te voren, en daarbij benoemd tot Regter-Commissaris de Edel Achtbare Heer Jonkh. Mr. F. W. A. BEELAERTS VAN BLOKLAND, Regter in gemelde Regtbank, en tot Curator Mr. C. P. E. HANEGRAAFF, Advokaat te Rotterdam.

De Curator,
C. P. E. HANEGRAAFF.

De Ondergeteekende heeft de eer het geacht Toonkunstminnend Publiek van *Rotterdam* te berigten, dat **INTEEKENINGSLIJSTEN**, tot deelneming aan het **Concert**

ERUDITIO MUSICA,

voor het aanstaande Winter-Saisoen voorhanden zijn in de Muziek-Magazijnen van de Heeren W. C. DE VLETTER, hoek van den Houttuin, en L. B. LICHTENAUER, in het Dépot van B. SCHOTT ZONEN, op de Hoogstraat.

Het **Orkest,** onder leiding van den Heer **W. HUTSCHENRUYTER,** te zamen gesteld uit de voornaamste Toonkunstenaren te dezer Stede, wordt nog versterkt door eenige der eerste Meesters van elders.

Men blijft uitsluitend met de beroemdste In- en Buitenlandsche Virtuozen engagementen aangaan, en tracht zooveel mogelijk zorg te dragen voor de opvoering der meest classieke en voortreffelijke Werken der beste Oude en Nieuwe Toondichters.

De Ondergeteekende beveelt zijne onderneming voortdurend aan de welwillende belangstelling van alle ware Muziekvrienden, en hoopt door eene ruime deelneming in staat te worden gesteld den ouden roem van **Eruditio Musica** wederom te kunnen handhaven.

Directeur van het Concert *Eruditio Musica,*
Rotterdam B. TOURS.
26 *October* 1859.

VOEDSEL VOOR HERSTELLENDEN.

Om het Herstel te bevorderen, zwakke Kinderen kracht te geven en volwassenen met zwakke Borst of Maag te versterken, bevelen de Doctoren ALIBERT, BROUSSAIS, BLACHE, BARON, ZADELOT, MOREAU, FOUQUIER en anderen bepaald aan de **RACAHOUT** van DELANGRENIER, het eenigst vreemd Voedingsmiddel dat door de *Académie de Medecine*, een autoriteit die zeker de beste waarborg is en vol vertrouwen verdient, goedgekeurd is. Men zij tegen veelvuldig beproefde namaaksels, op zijne hoede.

Entrepôt: Rue Richelieu, 26 te Parijs. Depôt te Amsterdam bij de Wed. TENBACK, Vijzelstraat; te Rotterdam bij den Heer VAN SANTEN KOLFF.

SCREW STEAM SHIPPING COMPANY
(INCORPORATED BY ROYAL CHARTER)
Wekelijksche Dienst
TUSSCHEN

ROTTERDAM EN LONDEN, voor Goederen en Vee.

Het Engelsch Schroefstoomschip **EARL OF AUCKLAND,** Kapitein **William W. Appleton,** vertrekt DINGSDAG AVOND 15 NOVEMBER.

Adres bij de Agenten GEORGE LEVINGSTON en J. A. HOUWENS, te Rotterdam, en W. H. CAREY & SON, 34 Mark Lane, Londen.

NEDERLANDSCHE STOOMBOOT-REEDERIJ.

AFVAART *BOOMPJES.*

Door den verbeterden Waterstand is de **DIENST,** van af **Maandag den 31 October 1859,** voorloopig als volgt vastgesteld:

Dagelijks, met uitzondering van **Donderdag,** van ROTTERDAM langs NIJMEGEN naar MANNHEIM en tusschen gelegen Plaatsen, des morgens ten **8** ure.

Dagelijks, met uitzondering van **Donderdag,** van NIJMEGEN naar ROTTERDAM, des morgens ten **7** ure.

De Stoombooten dezer Reederij hebben op het Dek **Glas-Paviljoen** en ieder **twee Slaapkamertjes,** welke voor ééne Reis *af te huren* zijn.

			G. K.	V. K.
VRACHT:	Van ROTTERDAM naar	NIJMEGEN.....	*f* 1.80.	*f* 1.10.
	„ „ ..	KEULEN.......	*f* 3.75.	*f* 2.35.
	„ „ ..	MANNHEIM....	*f* 9.35.	*f* 5.85.

Nadere informatien zijn te bekomen bij de **Nederlandsche Stoomboot-Reederij** te Rotterdam.

L'ANTI-GOUTTEUX GENEVOIX

(10 fr. de flesch.) **(Zuivere Olie van Indische Kastanjes.)** (5 fr. de ½ flesch.)

Is het *uitwendig* Geneesmiddel bij uitnemendheid tegen Jicht, Rhumatiek en Zenuwaandoeningen.

De **INDISCHE KASTANJE-OLIE** is geen afleidend middel; haar gebruik veroorzaakt rimpels noch puisten; zij werkt plaatselijk als *kalmerend* en *oplossend* middel. Zij neemt de pijn weg zonder eenige hevige aandoening van het jichtige element, zij brengt noch Binnenjicht, noch schade aan het inwendig organismus te weeg; dikwerf voorkomt zij nieuwe aanvallen of maakt die veel minder hevig, wanneer men de voorzorg gebruikt dezelve op de gezette tijden te voorkomen door eene dagelijksche inwrijving met Olie van de doorgaans aangedane deelen.

„De etherische Indische Kastanje-Olie wordt sedert vele jaren geroemd als middel tegen Jicht en Rhumatiek. De Heer Genevoix, Apotheker te Parijs, heeft eene bepaalde studie gemaakt van hare bereiding en haar gebruik."
(Bouchardat, *Annuaire de Thérapeutique*, 1858, p. 91.)

„In de twee enkele gevallen, waarin wij het gebruik dezer Olie beproefd hebben, zagen wij de pijn verdwijnen, zonder verergering te hebben ondergaan.

„Deze geneeskrachtige Olie schijnt ons toe eene wezenlijke therapeutische waarde te hebben."
(*Bull. gén. de Thérap*, p. 217, 15 Sept. 1858.)

Hier volgen de namen van eenige Geneesheeren die hunne Patienten de Indische Kastanje-Olie voorschrijven of die ze zelve gebruiken, te weten de Heeren Doctoren Charles Masson, Louvel, Debout, Clément, Dequevauvillers, Grégoire, Colon, Marchal, Roch, Bérard, Zarkowski, Dezauche, Dufresnois, Declat de Neboud, Maugendre, Sardaillon, Nivert, Labrune, Dubreuil, Chanet, Everts, Noël, Rozier Petit, Monod, Cerise, Pinel neveu, de Romilly, etc., etc.

Op iedere flesch bevinden zich aan de ééne zijde de letters MG., en aan de andere de volgende stenografische karakters:

G. Genevoix
Apotheker, 14, rue des Beaux-Arts.

Te *Rotterdam* bij den Heer *VAN SANTEN KOLFF.*
Te *Amsterdam* bij den Heer *ULOTH.*

SAVONULE LE BEL,

uit zuivere Copaïva zamengesteld, en goedgekeurd door de Med. Faculteit te Parijs, als de voortreffelijkste van alle Capsules of Inspuitingen, om in weinig dagen de meest ingewortelde ziekten te genezen.

Prijs 4 Francs het Doosje.

De Hemorrhoïdes

(Aambeijen) worden verzacht en genezen zonder gevaar van schadelijke terugwerking door het zamengestelde Scordium-Poeder. Prijs 3 Francs het Doosje. — Algemeen Depôt: 68, rue de Saintonge te Parijs.

Depôthouders voor de Nederlanden: te Amsterdam, de Heeren RUYS & WEISENBRUCH, Apothekers; te Rotterdam, de Heer ULRICH, Apotheker; te 's Gravenhage, de Heer J. C. F. L. SNABILIÉ, Apotheker; te Haarlem, de Heer J. J. SCHREUDER, Apotheker.

RHUMES

Borst- en Keelaandoeningen.

50 Geneesheeren aan de Hospitalen van Parijs, Voorzitters en Leden van de *Académie de Medecine*, hebben de voldoende uitwerking van den **SIROOP** en **PATE DE NAFÉ** van DELANGRENIER en hare voortreffelijkheid boven alle andere Borstmiddelen bevestigd.

Depôt: Rue Richelieu, 26, te Parijs; te Amsterdam bij Mme. TENBACK, Vijzelstraat, en te Rotterdam bij den Heer VAN SANTEN KOLFF, Apotheker.

Publieke Verkooping,

in de BANK VAN LEENING te *MAASSLUIS*, op Donderdag den 8 December 1859, van **alle PANDEN,** welke in de maanden **Julij, Augustus** en **September 1858** zijn ingebragt; degenen, welke den Verkoop hunner Panden willen voorkomen, zullen daarvan den Intrest moeten voldoen vóór of uiterlijk op den 1 December.

De Notaris *JAN LEENDERT LOS*, gevestigd te Klaaswaal, is voornemens op Woensdagen den 23 November 1859 bij Veiling en den 30 November daaraanvolgende bij Afslag en Toewijzing, beide dagen 's voormiddags 11 ure, ten Herberge van *Johannes van Dis*, te Klaaswaal, in het openbaar te Verkoopen:

1.º Eene kapitale **BOUWWONING,** benevens vijf en zestig Bunders 04 Roeden 92 Ellen **ERF, WERF, TUIN, BOOMGAARD, BOUW-** en **WEILANDEN,** aan en bij elkander gelegen in den polder Klein Cromstrijen, gemeente Klaaswaal, belendende aan Landen van den Heer *P. den Hartigh* en anderen, Kadaster sectie letter B, n.s 24, 35 tot en met 52 en 55.

2.º Elf Bunders 31 Roeden 20 Ellen **WEILAND,** in 4 Percelen, gelegen in Sint Anthoniepolder, gemeente Maasdam, belend aan Landen van den Heer *J. van der Linden* en anderen. Kadaster sectie letter C, n.s 365, 394, 395, 472, 473, 487 en 488.

3.º Drie en dertig Bunders 34 Roeden 60 Ellen **WEILAND,** in 7 Percelen, gelegen in den polder het Oudeland van en te Strijen, belend aan Landen van den Heer *P. de Jongste* en anderen, Kadaster sectie letter D, n.s 60, 63, 64, 167, 200, 201, 268, 269, 270, 273 tot en met 276, 435 en 436.

Zijnde de Bouwwoning en Landen in Huur bij de Gebroeders *Niemantsverdriet*, te Klaaswaal, tot en over den jare 1868, om *f* 36 per Bunder 's jaars, terwijl de overige Percelen meerendeels dadelijk zijn te aanvaarden. Alles breeder bij Billetten omschreven.

Informatien zijn te bekomen bij de Heeren P. MAASDAM *Gz.*, te Klaaswaal; J. VAN DER LINDEN *Hz.*, te Maasdam, en den Notaris LOS voormeld.

Openbare Verkooping,

door den Notaris *VAN RIJSOORT*, gevestigd te Charlois, op Zaturdag den 26 November 1859, des voormiddags ten 10 ure, in het gewone Locaal te Rhoon, van:

Eenige Bunders **4jarig WILGEN GRIENDRIJS,** zoomede **10jarige ELS,** staande in onderscheidene Grienden der Heerlijkheden Rhoon en Pendrecht.

Alles breeder bij Biljetten en in zoodanige Koopen als een en ander is verdeeld of genummerd.

Openbare Vrijwillige VERKOOPING.

De Notarissen *DALEN en LAMBERT*, residerende te Rotterdam, als last hebbende van hunne Principalen, zijn van meening om op MORGEN den 16 November 1859, des namiddags ten 5 ure, in het Locaal der Publieke Verkoopingen, aan de Gelderschekade te Rotterdam, in het openbaar te veilen en te verkoopen:

N.º 1. Een extra hecht, sterk, goed betimmerd, kapitaal **PAND** en **ERVE,** staande en gelegen aan de Gelderschekade en aan de noordzijde van de Wijnstraat te Rotterdam, bestaande in een **WOONHUIS,** aan de Gelderschekade, waarin vele ruime, net ingerigte VERTREKKEN, Behangen, Geplafonneerd en van Stookplaatsen met Marmeren Schoorsteenmantels voorzien, spatieuse ZAAL, Marmeren Gang, DIENSTBODEN- en PROVISIE-KAMERS, KEUKEN, KELDER, ZOLDERS en verdere OFFICES en COMMODITEITEN, welke tot eene Woning van den eersten rang behooren, zijnde alleraangenaamst gesitueerd en aan de voorzijde een vrolijk Uitzigt opleverende; voorts een **BOVENHUIS,** in de Wijnstraat, strekkende achter tot aan gemeld Woonhuis, bevattende mede onderscheidene KAMERS, groot en wel ingerigt, KEUKEN, KELDER, ZOLDER en verdere GEMAKKEN, en eindelijk een groot **PAKHUIS,** onder voormelde Huizen doorloopende van af de Gelderschekade tot in de Wijnstraat, aan beide zijden Uitgang hebbende en alzoo zeer gemakkelijk gelegen voor den opslag van Goederen te water en per as, wijk 2, n.º 58, aan de Gelderschekade, en n.º 75 in de Wijnstraat, en bij het Kadaster bekend in sectie G, n.º 148.

Aangeslagen in de Grondbelasting over 1859 op *f* 230.53. Verhuurd: het Huis aan de Gelderschekade tot 1 Mei 1860 voor *f* 900.—, het Huis in de Wijnstraat tot als voren, voor *f* 400.— en het Pakhuis per half jaar tot 26 April 1860, voor *f* 500.— 's jaars, te zamen alzoo *f* 1800 's jaars.

N.º 2. Een extra hecht, sterk, wel betimmerd, goed ingerigt en allergunstigst gesitueerd **HUIS,** met **KANTOOR, PAKHUIS** en **ERVE,** het Huis verdeeld in onderscheidene KAMERS, de meesten Behangen, Geplafonneerd en van Stookplaatsen voorzien, alsmede eene fraaije ruime ZAAL; voorts DIENSTBODEN- en PROVISIEKAMERS, KEUKEN, KELDER, ZOLDER en verdere GEMAKKEN, staande en gelegen aan de noordzijde van de Wijnhaven, nabij de Gelderschekade en achter uitkomende in de Wijnstraat te Rotterdam, een fraai Uitzigt opleverende over de Wijnhaven, het Bolwerk en de Maas, wijk 2, n.º 197, en bij het Kadaster bekend in sectie G, n.º 171.

Aangeslagen in de Grondbelasting over 1859 op *f* 124.69. Verhuurd tot den 1 Mei 1860 voor *f* 1075 's jaars.

N.º 3. Een zeer hecht, sterk, wel doortimmerd, goed ingerigt en op een allergunstigen stand gesitueerd **WINKELHUIS,** met **ACHTERHUIS,** fraai **BOVENHUIS** en **ERVE,** staande en gelegen aan de oostzijde van de Leuvehaven te Rotterdam, wijk 1, n.º 220, bij het Kadaster bekend in sectie G, n.º 394.

Aangeslagen in de Grondbelasting over 1859 op *f* 92.22. Verhuurd: het Beneden- met Achterhuis tot 1 Mei 1860 voor *f* 360 en het Bovenhuis tot 1 Mei 1862 voor *f* 400 's jaars, te zamen alzoo voor *f* 760 's jaars.

N.º 4. Een extra hecht, sterk, goed en net betimmerd **HUIS,** met fraai en doelmatig ingerigt **BOVENHUIS** en **ERVE,** zeer geschikt voor *Winkelnering*, staande en gelegen aan de Noordblaak, op den oosthoek van de Nieuwstraat, te Rotterdam, wijk 4, n.º 138, bij het Kadaster bekend in sectie O, n.º 561.

Aangeslagen in de Grondbelasting over 1859 op *f* 100.30. Verhuurd tot 1 Mei 1860: het Benedenhuis voor *f* 333 en het Bovenhuis voor *f* 400 's jaars, dus te zamen *f* 733 's jaars.

En N.º 5. Een extra hecht, sterk, wel doortimmerd en zeer gunstig gesitueerd **WINKELHUIS,** met **BOVENHUIS** en **ERVE,** staande en gelegen in de kromte van den Open-Rijstuin te Rotterdam, wijk 11, n.º 76, bij het Kadaster bekend in sectie O, n.º 908.

Aangeslagen in de Grondbelasting over 1859 op *f* 51.51. Verhuurd tot 1 Mei 1860: het Benedenhuis voor *f* 4 's weeks en het Bovenhuis voor *f* 270 's jaars, te zamen alzoo voor *f* 478 per jaar.

Zullende zoodanig gedeelten der Kooppenningen op de voorschreven Onroerende Goederen gevestigd kunnen blijven als bij de Veil-Conditiën zal worden vermeld.

De te veilen Panden kunnen nog HEDEN en MORGEN worden bezigtigd, van des voormiddags ten 11 tot des namiddags ten 2 ure, mits men voorzien zij van een Permissiebiljet, door één der voornoemde Notarissen afgegeven, te wier Kantore, aan de Zuidblaak te Rotterdam, inmiddels nadere informatien zijn te bekomen.

Vrijwillige Openbare VERKOOPING,

door den Notaris *VAN RIJSOORT,* gevestigd te Charlois, bij Veiling en Afslag, op Donderdag den 24 November 1859, des voormiddags ten 10 ure, in het Gemeentehuis te Charlois, van:

N.º 1. Eene **BOUWMANSWONING** of **VLASSERSTELLING,** bestaande in een HUIS, ruime Nieuwe SCHUUR, met DORSCHVLOER, PAARDEN- en KOEIJENSTALLING annex, Nieuwe ZWINGELKEET, DROOGHUIS, VUURPUT, **ERVE** en **BOOMGAARD,** staande en gelegen aan den Dijk of Schulpweg, onder Charlois, Kadaster sectie C, ns. 866, 867, 868 en 56, groot 8 Roeden 64 Ellen. — Grondlasten *f* 5.90.

Te aanvaarden 3 Mei e. k., met regt aan den Kooper om in Huur te nemen een Bunder 94 Roeden 50 Ellen uitmuntend Weiland, gelegen nabij de Woning, in den polder Charlois, voor 7 jaren, tegen *f* 120 per jaar.

N.º 2. Eene voor korte jaren veel vernieuwde **BOUWMANSWONING** of **VLASSERSTELLING,** bestaande in een HUIS, ruime SCHUUR met DORSCHVLOER en STALLINGEN voor PAARDEN en RUNDVEE annex, voorts **BOOMGAARD, TUIN** en **DIJKERF,** waarop eene voor enkele jaren Nieuw gebouwde ZWINGELKEET, staande en gelegen in de gemeente Katendrecht, aan den Lagendijk of Grindweg, Kadaster nummer 424, groot 8 Roeden 10 Ellen. — Grondlasten *f* 10.

Te aanvaarden 3 Mei e. k., en zal de Kooper van dit Perceel het regt hebben om ⅔ gedeelten van den Koopprijs als Eerste Hypotheek gevestigd te laten tegen den Interest van 5 % 's jaars.

Nader onderrigt ten Kantore van den Notaris.

Vrijwillige Openbare VERKOOPING,

door den Notaris *VAN RIJSOORT*, gevestigd te Charlois, bij Veiling en Afslag, op Donderdag den 24 November 1859, des voormiddags ten 10 ure, in het Gemeentehuis te Charlois, van:

Nº. 1. Een in het jaar 1837 geheel nieuw uit den grond gebouwd **WOONHUIS,** bevattende zeer net ingerigte van Stookplaatsen, Bedsteden en Kasten voorziene KAMERS, ruimen ZOLDER, KEUKEN, KELDER, PROVISIEKAMER enz., met **ERVE** en **TUIN,** staande en gelegen in den Zuidhoek op het dorp Charlois, Kadaster sectie B, ns. 604 en 605, groot 3 Roeden 86 Ellen.

Dadelijk te aanvaarden. Grondlasten *f* 15.97.

N.º 2. Een **PAND,** bestaande in Vier WONINGEN, met SCHUUR, KELDER en andere BERGPLAATSEN, zoomede **ERF** en **OPEN GROND,** staande en gelegen als en belend aan het vorige Perceel, Kadaster sectie B, ns. 123, 606 en 607, groot 3 Roeden 42 Ellen.

Gedeeltelijk verhuurd, van af 1º Mei ll. tot 1º Mei ek., voor ruim *f* 200. Overigens dadelijk te aanvaarden. Grondlasten *f* 13.32.

Nº. 3. Een **ARBEIDERSHUIS** van Twee WONINGEN, met SCHUURTJE en **ERVE,** in het Heerenpad te Charlois, Kadaster sectie A, ns. 675, groot 1 Roede 52 Ellen.

Verhuurd, van af 1º Mei ll. tot 1º Mei e. k., voor *f* 72.80. Grondlasten *f* 4.81.

N.º 4. Twee Bunders 24 Roeden 90 Ellen **HOOI-** of **WEILAND,** met 7 Roeden 20 Ellen WATERING, alzoo te zamen 2 B. 32 R. 10 E., gelegen in den polder Ommoorden, onder de gemeente Hillegersberg, Kadaster sectie B, ns. 853, 854 en 855, belend aan Landerijen van de Erven *van Dam*, *A. L. Houtman*, *P. Diederik* en *J. Zuuring*.

Te aanvaarden Kersmis aanstaande.
Grondlasten en Molengeld ruim *f* 14.

Nader onderrigt ten Kantore van den Notaris.

Openbare Verkooping

VAN

YPEN- en ESSENBOOMEN, RIET- en HOUTGEWAS.

Dijkgraaf en **Hoogheemraden** der Grondheerlijkheden ***Charlois*** en ***Katendrecht*** zijn voornemens om op Vrijdag den 25 November 1859, des voormiddags, aanvangende ten 9 ure, ten overstaan van den Notaris *H. S. VAN RIJSOORT*, residerende te Charlois, ten Huize van **A. van Gent,** wonende aldaar, te Verkoopen:

92 zware YPEN- en ESSENBOOMEN, staande aan de Groene en de Katendrechtsche lagen Dijk, voorts eenige Bunders te Veld staand RIET, Vierjarig WILGEN GRIENDRIJS, Dertien- en Zevenjarig ELSGEWAS en 88 Koopen Vierjarig WILGEN HOOFDSTOVENRIJS.

Informatiën te bekomen bij den Rentmeester te Katendrecht.

Het BESTUUR der Polders **Varkensoord** en **Karnemelksland** brengt ter kennis van Belanghebbenden, dat het voornemens is op Donderdag 24 November 1859, des morgens ten *tien* ure, in den **Hollandschen Tuin** te IJsselmonde, over te gaan tot den OPENBAREN VERKOOP van:

Eenige Percelen

HOUT en RIET,

staande langs de Buitenkade, Gorskade en in de Aanwassen van den polder Varkensoord.

IJsselmonde 11 *November* 1859,
Namens voormeld Bestuur,
De Secretaris,
J. J. SPEELMAN.

Bij den Boekverkooper **W. L. STOELLER** te Rotterdam is uitgegeven:

Het PORTRET

van den Wel Eerw. Zeer Gel. Heer

P. W. VAN DEN BROEK,

Predikant bij de Nederd. Hervormde Gemeente aldaar, **na zijne 50jarige Evangeliebediening. Ten voordeele der Diaconie van deze Gemeente.** — PRIJS *f* 1.50.

NIEUWE SCHOUWBURG,

op de Kruiskade.

HOOGDUITSCHE TOONEELVOORSTELLING,

onder Directie van
A. VAN LIER Is., van Amsterdam,
DINGSDAG 15 NOVEMBER 1859:

Erziehungs—Resultaten,

Lustspiel in 2 Acten. — Daarna:

WILHELMS WANDER- UND MILITAIR JAHRE,

Posse mit Gesang in 2 Acten.
Aanvang ten **7 ure.**
Na **9 ure** worden **halve Loten** afgegeven.
J. VAN BOSCH.

SOCIETEIT HARMONIE.

ITALIAANSCHE OPERA-VOORSTELLING,

VRIJDAG 18 NOVEMBER 1859:

IL TROVATORE,

groote Opera in 4 Bedrijven. Muziek van *G. Verdi*.
Aanvang ten 7 ure.

VERTREK der SPOORTREINEN.

Hollandsche Spoorweg.

Van Rott. naar Amsterdam: 7.30, 11.40, 3.30, 6.30.
„ „ alleen n. 's Hage: 9.45 's morg. en 9.35 's av.
„ Amst. naar Rotterdam: 8.30, 11.30, 4.30, 7.30.
„ 's Hage alleen n. Rott.: 8.30. 's morg. en 3.40 's midd.

Spoorweg Antwerpen-Rotterdam.

Van Rott. naar Antwerpen en Breda: 10.15, 3.—.
„ Dordrecht naar Rotterdam: .... 10.40, 3.20.
„ Breda naar Antwerpen en Rott.: 6.50, 12.35.
alleen naar Antwerpen en Moerdijk: 5.20.
„ Antwerpen naar Breda en Rott.: 7.45, 12.20.
alleen naar Breda en Moerdijk: 5.25.

Rhijn-Spoorweg.

Rott.n.Utr.,Amst.,Arnh.: 7.—, 10.—, 12.15, 1.30, 5.15, 7.15
Amst.n.Utr.,Rott.,Arnh.: 7.20, 10.35, 12.30, 2.30, 6.—, 7.45
Arnh.n.Utr.,Amst.,Rott.: 6.30, 9.45, 11.35, 12.30, 6.50,—
Utr.n.Rott.6.30.— Utr.n.Amst. 6.45, beide behalve Zondag.

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn,
te Rotterdam.

BIJBLAD,

behoorende tot de

ROTTERDAMSCHE COURANT

VAN

DINGSDAG 15 NOVEMBER 1859, N⁰. 272.

KENNISGEVING.

Het HOOFD van het GEMEENTEBESTUUR van *ROTTERDAM* brengt bij deze ter kennis van de belanghebbenden, dat door den Heer Staatsraad, Commissaris des Konings in de provincie Zuidholland, op den 31sten October ll., zijn executoir verklaard:

Twee Kohieren van het Patentregt, loopende over het 1ste kwartaal, dienst 1859—60, behoorende tot de beide afdeelingen dezer Gemeente;

Dat vermelde Kohieren ter invordering zijn gesteld in handen van de Heeren Ontvangers, en ieder daarop voorkomende verpligt is zijnen aanslag, op den bij de Wet bepaalden voet, te voldoen, en dat heden de termijn van *drie maanden* ingaat, binnen welke de reclames behooren te worden ingediend.

Wordende de belanghebbenden herinnerd, dat de Patenten, gedurende de eerstvolgende acht *werkdagen, van des voormiddags* negen *tot des namiddags* één *ure, door hen in persoon kunnen worden afgehaald aan het Bureau van Inkwartiering, aan de Kaasmarkt; en dat na dien tijd, ingevolge Koninklijk Besluit van den* 17*den October* 1820, *de bezorging aan de huizen zal geschieden door de Deurwaarders der Directe Belastingen, welke daarvoor voor ieder patentblad* tien *Cents zullen mogen vorderen.*

Rotterdam den 11 *November* 1859.

Het Hoofd van het Gemeentebestuur voornoemd,

J. F. HOFFMAN.

STATEN-GENERAAL.

Tweede Kamer.

BERAADSLAGINGEN

over het Wetsontwerp betrekkelijk de

SPOORWEGEN.

Zitting van Maandag 14 November.

In deze zitting werden voortgezet de beraadslagingen over de spoorwegwet. Het eerst was aan het woord:

De heer *van Tets van Goudriaan*, Minister van Binnenlandsche Zaken. — De bezwaren die tegen de wetsvoordragt zijn aangevoerd kunnen gevoegelijk onder vier hoofdrubrieken worden gebragt: 1⁰, de houding der Regering bij de behandeling der zaak; 2⁰, tegen het voorstel tot het aanleggen van spoorwegen door bijzondere personen; 3⁰, de in de concessien aangewezen rigting der lijnen, en 4⁰, de ondersteuning die aan de onderneming uit de schatkist is toegekend. Al hetgeen onder de laatste rubriek valt, zal de Minister van Finantien beantwoorden: ik zal mij dus tot de eerste drie punten bepalen. Te antwoorden op alles wat ieder in het bijzonder heeft aangevoerd, kan noch verwacht noch gevorderd worden. Ik zal mij onthouden van de behandeling van die onderwerpen welke vreemd zijn aan de voordragt, dus ook van hetgeen met betrekking tot de doorgraving van Holland op zijn smalst is opgemerkt. Evenzeer ga ik met stilzwijgen voorbij, uitdrukkingen van enkele leden der Kamer, die enkel de strekking schenen te hebben om de Regering onaangename woorden toe te voegen. Zoo ook zal ik de herhaling van hetgeen reeds een en andermaal in de gewisselde stukken breedvoerig werd uiteengezet, zoo veel mogelijk trachten te ontgaan.

Ad 1um. *De houding der Regering bij de behandeling der zaak.* Zal men een onpartijdig oordeel vellen over die houding, dan moet men in het oog houden den toestand, waarin de Regering de zaak *niet* gebragt, maar waarin zij die gevonden heeft. Nadat in de laatste jaren een aantal concessien aangevraagd en verleend waren, maar onuitgevoerd bleven, had het vorig Kabinet beproefd om te komen tot eene oplossing. Het droeg een plan voor dat echter den bijval der Kamer niet verwierf. Intusschen werd de zucht tot verkrijging van spoorwegen in onderscheidene deelen des Lands steeds grooter; zij gaf aanleiding tot interpellatien en eindelijk tot de bekende motie van februarij 1858. Ter voldoening aan die motie had mijn ambtsvoorganger onderhandelingen aangeknoopt over eene concessie voor de Noorderlijn. Weinige dagen later trad het Kabinet af en in maart 1858 trad het tegenwoordige op. Het vond dus bij zijne optreding in onderscheidene streken van het Land eene sterke begeerte naar spoorwegen; ten gevolge daarvan werd in deze Kamer met bijna eenparigheid van stemmen eene motie aangenomen, waarbij de Regering werd verzocht onder de ingekomen aanvragen eene keuze te doen, die zonder verder uitstel tot begin van uitvoering leiden mogt. Dat de Regering nu niet kon handelen in dezen stand van zaken alsof er nog niets betrekkelijk de spoorwegen was voorgevallen, zal door niemand kunnen worden beweerd. Aanvankelijk was bij mij het denkbeeld opgekomen om door de wet te doen bepalen hoofdlijnen, aan welke de Staat ondersteuning zou verleenen en waarin die ondersteuning zou bestaan. Voor de Regering zou dan de behandeling der zaak veel eenvoudiger zijn gemaakt: niet alleen dat ieder concessionaris zou weten welke lijnen hij kon aanvragen, maar ook de Regering zou die aanvragen slechts aan de wet hebben te toetsen. Ik heb een zoodanig wetsontwerp opgesteld, doch na nadere overweging kwam ik om twee redenen op het denkbeeld terug. Vooreerst om de motie van februarij 1858. Het was toch schier ondenkbaar, dat weinige weken later in deze Kamer zou worden aangenomen eene wetsvoordragt vlak strijdig met de aangenomen motie. In de tweede plaats omdat de motie zelve mij goed voorkwam. Het komt mij voor dat in den stand der zaak het doen eener keuze uit de ingekomen aanvragen de beste weg was. Bovendien wanneer dergelijke wet in april of mei 1858 ware aangenomen, dan ware op dit oogenblik diezelfde strijd van meening, welken wij thans helaas in het Land zien gevoerd, ook overgebragt in de Kamer, en die strijd zou dan heviger zijn geworden, omdat eene dergelijke wet zou moeten inhouden organieke bepalingen, en dus tevens moeten uitmaken voor welke lijnen wèl, voor welke niet ondersteuning van Staatswege zou worden verleend. Thans wordt niet geprejudicieerd en derhalve een strijd vermeden, waarvan het einde niet zou zijn te voorzien geweest.

Daarbij kwam dat als eene dergelijke wet ware aangenomen, men niet kon overgaan tot handelen gelijk de Kamer had verlangd, daar men dan eerst de beginselen in die wet vervat had moeten toepassen. Dan ook ware de strijd in de Kamer in de plaats van enkel dubbel geworden, en van daar dat de Regering besloot in den zin der motie te handelen.

Men verweet der Regering zwakheid, gebrek aan initiatief. Meende dan de Kamer door de aanneming der motie dat de Regering in strijd met die motie zou moeten handelen? Heeft men de motie aangenomen in de hoop dat de Regering haar ter zijde zou leggen? Bovendien, waar ligt de zwakheid? De Regering overwoog de meening der Kamer en na rijp beraad vereenigde zij zich daarmede. Is dat zwakheid? Is dat niet veeleer handelen na rijp beraad en na rijpe overweging?

De Regering koos dus, en bepaalde zich bij de concessie Sloet-Reuchlin, omdat ze haar toescheen over het algemeen de meest aannemelijke te zijn. Bovendien de aanvragers waren bij haar bekend als eerlijke, ijverige lieden, van wie het tot stand brengen der lijnen verwacht mogt worden. Men zegt: ze zijn geene spoorweg-specialiteiten, geene geldmannen. Op dat oogenblik hadden zoodanige mannen geene concessie aangevraagd. Ik geloof bovendien dat het beter is dergelijk nationaal werk tot stand te brengen met mannen zoo eerlijk, zoo ijverig als deze concessionarissen, dan met geldmannen, die meer letten op de kansen der speculatie dan op de uitvoering van het werk zelve. Men zegt: die heeren hebben niets verrigt, ze hebben geene plannen, geene kaarten geleverd. Het is zoo. Maar moest men daarop wachten, groot verlies van tijd zou daarmede zijn gepaard gegaan en op dat tijdstip was geene andere aanvrage ingekomen. Het kwam intusschen de Regering voor dat alle aangevraagde lijnen niet aannemelijk waren: men onderhandelde dus over wijzigingen dier lijnen en die handeling is door sommige leden der Regering ten kwade geduid, en men heeft dat zelfs gebruikt als een middel om te trachten de Regering in tegenspraak met haar zelve te brengen. Maar ik vraag: wanneer aan concessien zoo groote ondersteuning van wege den Staat wordt verleend, en de Regering, met het algemeene plan zich vereenigende, verlangt wijziging op sommige punten en de aanvragers meenen dat die wijzigingen aannemelijk zijn, is daar iets vreemds, iets zwaks in gelegen om daaraan toe te geven? Men heeft zelfs op dat verschil gewezen om te betoogen dat de concessionarissen geen belang stellen in de nu tot stand gekomen concessie; ik geef der Kamer de verzekering dat zij met den grootsten ijver om die uit te voeren bezield zijn.

Men zegt: de onderhandeling was in strijd en niet in overeenstemming met de motie; gij hebt eene gewijzigde concessie ingediend, niet gedaan eene keuze onder de ingekomen aanvragen. Ik twijfel of dergelijke uitlegging van de motie pleiten zou voor de wijsheid der Kamer. Dergelijke wijzigingen geschieden altijd, zelfs ten aanzien van den geringsten straatweg, waarvoor concessie wordt gevraagd, en zou het nu niet der Regering vrij staan in eene zoo belangrijke zaak te kennen te geven welke wijzigingen zij in de oorspronkelijke concessie zou verlangen. Ik meen dat het de bedoeling der Kamer niet kan geweest zijn, om de Regering te doen strekken tot een blooten trechter van de concessionarissen. Ware zoodanig de bedoeling der motie geweest, ik zou de eerste geweest zijn die daaraan geen gevolg had gegeven. Neen, de bedoeling der motie kan geene andere zijn geweest, dan dat men met een bepaald voorstel zou komen en met eene bepaalde lijn, om oogenblikkelijk de handen aan het werk te kunnen slaan.

Zoo heeft de Regering ook gehandeld ten aanzien van de Zuiderlijn en, kiezende, bij voorkeur voldaan aan het verlangen der Kamer, uitgedrukt in haar verslag over de wet van 1857. Zij vestigde hare keuze op de aanvrage Bredius. Waarom, vraagt men, niet de concessie Suermondt die toch de prioriteit had? Dit is zoo niet. De heer Suermondt had concessie aangevraagd voor de lijn van Vlissingen over Breda naar Venlo, maar toen werd reeds onderhandeld met den heer Bredius over eene lijn van Rotterdam over Breda naar Venlo en nu kwam het der Regering voor dat het beter ware de lijn in ééne hand te vereenigen dan die verbrokkeld te concessioneren.

Men heeft de vraag gedaan, waarom bij de Zuiderlijn een derde concessionaris was opgenomen? De reden daarvan is zeer eenvoudig. Volgens de voorwaarde der concessie was bepaald dat eene naamlooze vennootschap zou worden opgerigt in overeenstemming met het Rotterdamsch-Dordrechts comité. Een Dordrechts lid van dat comité was reeds als concessionaris opgenomen en nu verlangde het Rotterdamsch comité ook een zijner leden als deelhebber in de concessie. Ziedaar de eenige reden waarom de heer van Reesema als derde concessionaris is opgenomen.

Men zegt, er heerscht duisternis in de zaak. Dat is niet waar, doch al ware het zoo, zou dit eene reden zijn tot verwerping? Ik geloof dat het onderhandelen met concessionarissen tot de bevoegdheid behoort van de Regering, dat de Kamer daarmede niets te maken heeft. De Kamer heeft alleen te onderzoeken of de ondersteuning, die van wege den Staat wordt gevraagd, op de voorwaarden bij de concessie verleend, kan worden toegestemd. Men heeft ook gewezen op het gemis aan mededinging. Ik merk op dat om die te doen plaats hebben, eene wet had behooren vooraf te gaan, waarvan ik in den aanvang mijner rede gewaagd heb. Maar ik vraag bovendien: is mededinging wel zeer raadzaam. Immers dan kan ten slotte de Regering wel geene concessie verleenen dan aan den laagsten inschrijver, en men kan dan gebragt worden juist tot het kiezen van hem die het minst geschikt is.

Er is nog een bezwaar geopperd, de opneming van de twee ontwerpen in ééne wet. Ik zal nalaten te herhalen wat daarover reeds met grond is gezegd en ik zal er alleen op wijzen, dat de oorzaak daarvan bij deze Kamer en bij deze Kamer alleen te vinden is. Het was nooit geweest de bedoeling der Regering om de twee ontwerpen te gelijk te behandelen. Integendeel, ze heeft die afzonderlijk voorgedragen en wanneer niet de oorlog in Italië ware tusschenbeide gekomen, ze zou ernstig hebben aangedrongen op de behandeling van den Noorderspoorweg. Reeds bij het voorloopig verslag over de Noorderlijn, bladz. 6, werd algemeen aangedrongen op de aanbieding *te gelijk* ook van de Zuiderlijn. Naar aanleiding daarvan werd de Zuiderlijn voorgedragen, en nu gaf het voorloopig verslag over die lijn, bladz. 1, het verlangen te kennen om de beide lijnen te gelijk te behandelen. Het was ook om die reden, dat de Kamer eene motie aannam om de behandeling der Noorderlijn uit te stellen. De Regering moest dus wel meenen dat het de wensch der Kamer was om de twee wetten in eene zamen te vatten; anders had het uitstel van behandeling der Noorderlijn geen grond gehad en men had daarover afzonderlijk in de maand julij kunnen beraadslagen. *Nu* ziet men daarin eene soort van dwang. Intusschen elke concessie is in een afzonderlijk artikel vervat en men is dus volkomen vrij om *voor* het eene artikel en *tegen* het andere te stemmen.

Eindelijk is aangemerkt dat men, alvorens over te gaan tot eene verbinding van Rotterdam met Antwerpen, de waterwegen behoorde te verbeteren. Indien ik dergelijke aanmerking verwacht had, het minst van allen had ik ze verwacht van de zijde waarvan zij gemaakt is; want van geene zijde is meer aandrang gekomen dan juist van die zijde om tot handelen ter zake van de spoorwegen over te gaan. Ik wil er alleen dit van zeggen, dat, wanneer men wachten wilde tot de verbetering zal zijn tot stand gebragt van de waterwegen naar Rotterdam en Amsterdam, men met den aanleg van spoorwegen nog 5, 6 ja nog meerder jaren wachten kon. Bovendien er is reeds voorgesteld eene verbetering van den waterweg naar Amsterdam en wanneer niet nog is voorgesteld eene verbetering van den waterweg naar Rotterdam, dan is het alleen omdat de schatkist niet gedoogt alles te gelijk te ondernemen.

Ad secundum. De aanleg van spoorwegen moet niet door particulieren maar door den Staat worden ondernomen. Men heeft gesproken van een handelen in strijd met het gevoelen der Kamer, maar ik twijfel of eenig voorstel met dat gevoelen meer in strijd zou zijn geweest, dan een voorstel tot aanleg van spoorwegen van Staatswege. De motie zegt uitdrukkelijk, *dat er eene keuze zal gedaan worden uit de ingekomen aanvragen.* Mij dunkt, bewoordingen zoo duidelijk, dat ik mij inderdaad niet kan verklaren op welke woorden men voortaan zal kunnen afgaan, wanneer de woorden der motie geen duidelijken zin hadden! Die motie werd tevens, men vergete het niet, met bijna eenparige stemmen aangenomen.

Ten voordeele van den aanleg van Staatswege is aangevoerd, dat het niet raadzaam ware zoodanig communicatie-middel in handen te laten van particuliere Maatschappijen, waaraan grootendeels vreemden kunnen deel nemen. Ik vraag of dat zoo groote bezorgdheid kan baren, wanneer men het oog vestigt bij voorbeeld op de Handel-Maatschappij, op de Nederlandsche Bank, waaraan toch ook vreemden deel kunnen nemen. Bovendien de concessie bepaalt dat minstens de helft der leden van het bestuur uit Nederlanders moet bestaan. Bovendien de aangenomen spoorwegwet geeft de middelen aan de hand om voor de goede uitvoering der concessie te waken. Men zegt: de straf bij die wet bepaald is niet zwaar: maar ik vraag of eene boete die opgevoerd kan worden tot *ƒ* 5000 zoo ligt is te achten? Het middel van naasting blijft ook over. Men zegt, dat middel zal men niet durven toepassen, doch wanneer de Staten-Generaal zullen hebben uitgemaakt dat de naasting goed is, dan zal de Regering die ook kunnen uitvoeren. Doch al komt de vennootschap tot stand, zegt men, zal er geen geld worden gegeven. Wat in de toekomst gebeuren zal kan natuurlijk niet worden gezegd, maar bij de Regering bestaat gegronde hoop dat de gelden zullen worden geleverd. Er is geen tijd bepaald, zegt men; het is zoo, maar er is een tijd bepaald binnen welken de plannen moeten worden ingediend en het werk moet worden geleverd. Er bestaat dus een prikkel voor de concessionarissen om voort te maken. Men zegt dat de Staat spoediger zou aanleggen; er is zelfs een lid geweest dat de beleefdheid had eene conceptwet aan te bieden. Een concept te maken gaat gemakkelijk, maar of het spoedig tot wet zou worden verheven, betwijfel ik. Bovendien de Regering zal op aanleg en exploitatie een belangrijk toezigt houden, maar zal zij zoo volkomen vrij zijn in dat toezigt, wanneer zij zich zelf zal moeten controleren. Er is nog een ander verschil. Komen de concessien tot stand, de Staat zal weten wat de spoorwegen hem kosten zullen, maar legt de Staat spoorwegen aan, het bedrag der kosten is niet te overzien. Bovendien de voorstanders van Staatsspoorwegen zijn het onderling niet eens. Er zijn die willen aanleg en exploitatie door den Staat, anderen aanleg door den Staat en exploitatie door particulieren. Tegen de exploitatie door den Staat bestaan de meest gewigtige bezwaren. Dan komt hij in concurrentie met andere ondernemingen, dan moet alle denkbeeld van onpartijdig toezigt op die ondernemingen vervallen. Bovendien zou dan exploitatie en toezigt zich in dezelfde handen bevinden. Er is nog een derde bezwaar. Indien de spoorweg in exploitatie eens groote uitgaven noodzakelijk maakte en de schatkist had over geene fondsen te beschikken, zou men dan leeningen moeten sluiten? Men heeft zich beroepen op andere Staten: maar ik beroep mij op het feit, dat men overal elders van Staatsspoorwegen terugkomt en dat de Staten, die zoodanige wegen bezitten, thans trachten ze aan bijzondere ondernemingen over te doen.

Tegen het bloot aanleggen door den Staat bestaat minder bezwaar; evenwel er bestaan bezwaren. Daargelaten dat in het algemeen het werk van het Gouvernement duurder is dan dat van particulieren, geloof ik dat aanleg van wege den Staat tot groote kosten aanleiding zou geven. Immers, als eenmaal met den aanleg van wegen begonnen is, dan zal de aandrang tot voortzetting van den arbeid niet ophouden, totdat men algemeen in het bezit dier wegen zal zijn gesteld. En inderdaad zou er dan ook geene reden zijn met het werk op te houden. Zullen die wegen, als ze door den Staat worden aangelegd, spoediger tot stand komen? Als de Staat zal wegen aanleggen, wáár dan te beginnen? Ik twijfel of de leden der Kamer die dit denkbeeld koesteren en het als zoo eenvoudig voorstellen, zich zelven genoegzaam bewust zijn, waarop in de praktijk dat denkbeeld zou uitloopen. Men ziet nu reeds den strijd in alle deelen des Lands; reeds nu hoorde ik met leedwezen in deze Kamer gewagen van het regt op een aandeel in den *buit*. Als men dit nu reeds doet, hoe zal het dan bij den aanleg van Staatswege gaan? Men kan niet overgaan met alles te gelijk te beginnen. Stelt, de Regering vraagt 10 of 20 millioen om eene lijn te maken van Harlingen naar Groningen, zal men zich dan in andere gewesten tevreden stellen? Zal men dan genoegen nemen in het uitstel tot een volgend jaar? Stelt, elk gewest kreeg ieder jaar eene lijn, zouden de laatste gewesten vele jaren willen wachten? Bovendien eene dergelijke lijn is aangelegd, maar ze produceert niet omdat ze te kort is; er moet dus eene verbinding worden aangelegd. Dit kost geld en de andere gewesten zullen dan nog veel langer van spoorwegen moeten verstoken blijven. Zal men niet tevens jaarlijks in deze Kamer denzelfden strijd zien herhalen, die er thans helaas wordt gevoerd?

Ad tertium. De rigting der lijnen. De bezwaren betreffen de lijn van Meppel naar Groningen, het niet opnemen van de lijn van Groningen naar de Hannoversche grenzen; de aanleg van den weg in de rigting van Rheine over Zutphen; het niet opnemen van den spoorweg van het Nieuwe Diep naar Amsterdam; de lijnen Nijmegen-Venlo en Nijmegen-Tilburg. Eindelijk het vraagstuk der rivierovergangen.

De rigting in het algemeen. Ten aanzien van het doel der rigting, heeft men getracht de Regering in tegenspraak te brengen met zich zelve. Het komt mij voor dat eenige uit haar verband gerukte zinsneden niet kunnen gelden als bewijs dat de Regering geen vast doel had. Onderzoekt men met onpartijdigheid, dan zal men erkennen dat het doel der Regering tweeledig is geweest, de bevordering van het binnenlandsch verkeer en van het internationaal verkeer. In het belang van het binnenlandsch verkeer behooren zoo vele plaatsen mogelijk met elkander te worden verbonden: in het belang van het internationaal verkeer moet de kortste lijn van de havens naar het buitenland gezocht worden. Is het laatste in het belang van den handel, het eerste is in het belang van de geheele bevolking. Bovendien het binnenlandsch verkeer belooft de meeste opbrengst, en wanneer de Staat ondersteuning schenkt, dan mag niets verzuimd worden wat de opbrengst der onderneming kan doen vermeerderen. Nu heeft de Regering getracht deze twee tegenstrijdige belangen zoo goed mogelijk te vereenigen. Beschouwt men de rigting uit dat oogpunt, dan zal ook de oorzaak der slingeringen zijn toegelicht, die trouwens bij geenerlei spoorweg zijn te ontgaan.

Men heeft gevraagd of de raming der kosten met juistheid is opgemaakt. Die raming is opgemaakt door de bekwaamste ambtenaren van den waterstaat en met groote zorg. (Hier treedt de Minister in technische opgaven, ook om aan te toonen dat het verschil in de opgave van kosten voor de brug over den Moerdijk het gevolg is van het onjuiste punt van vergelijking, daarbij aangenomen). Te dier zake heeft men gevraagd de overlegging van alle stukken: had men die vraag eenige weken geleden gedaan, ik zou er geen bezwaar in hebben gezien, maar in den tegenwoordigen stand der zaak al die stukken nog in te zenden, daartegen zou ik bezwaar hebben. Ik geloof ook niet dat het der Kamer ligt zal vallen, licht te putten uit de verschillende stukken, die vervat zijn in 133 plans en kaarten en 34 folianten.

Tegen het algemeene plan heeft men ook nog het bezwaar, dat zooveel op eens wordt ondernomen, dat de tijd van zes jaren onvoldoende zal zijn. Er is gewezen op onderscheidene Staten die men meende met Nederland te kunnen vergelijken. Ik moet opmerken: 1⁰, dat de tijd waarin dat plaats had, 1842—1850, sedert lang verloopen is en dat men zeker in het bewerken van al wat spoorwegen aangaat, wel tijd heeft weten uit te winnen, en 2⁰, dat men niet heeft aangetoond, dat men in die Landen niet meer had *kunnen* doen. Intusschen, ik erken, de tijd is kort; men zal zich moeten inspannen, maar ik geloof toch, afgaande op de verzekering van deskundigen, dat het kan worden verrigt.

Ik heb ook in den loop der beraadslaging hooren spreken over *spoorwegnet*. Men heeft gezegd, er had geen net moeten worden aangeboden, men had zich tot enkele stam- of hoofdlijnen moeten bepalen. Maar ik vraag: is de lijn van Harlingen naar Groningen, aan de eene zijde zich rigtende naar Duitschland, aan de andere zijde aansluitende bij den Rijnspoorweg, geen stamlijn? Is de lijn van Rotterdam naar Vlissingen geen hoofdlijn? En wat stelt de Regering nu verder voor? Niets anders dan eene lijn van Zwolle naar Kampen en eene lijn van Arnhem naar Nijmegen. Waar blijft nu dat spoorwegnet? Voorwaar, indien het der Regering te doen ware geweest, velen in haar net te vangen, ze zou geheel anders gehandeld hebben. Bovendien deze geheele voordragt strookt met hetgeen de Kamer, blijkens de uitgedrukte meening harer meerderheid, herhaaldelijk heeft verlangd. (Hier leest de Minister voor de slotsom van het sectieonderzoek, opgeteekend op bladz. 6 en 7 van het voorloopig verslag van 1857 en van het voorloopig verslag over den Noorderspoorweg).

De lijn Meppel-Groningen. Deze is vastgesteld na rijpe overweging. Met het oog op Harlingens handelsbetrekkingen met Duitschland, ware het gewis beter dat de lijn liep over Heerenveen, maar daartegen stond ook over het handelsbelang van Groningen en het personen-vervoer uit die provincie, juist omdat dit vervoer ten aanzien van Friesland meestal langs den waterweg plaats zou hebben. Bovendien Drenthe zou geheel zijn voorbijgegaan en nu komt het mij voor, dat waar zoo aanzienlijke ondersteuning van wege den Staat wordt verleend, eene provincie als Drenthe niet mogt worden voorbijgezien. De lijn van Meppel naar Leeuwarden zal zonder twijfel, indien de behoefte daaraan blijkt te bestaan, worden aangelegd en de concessionarissen wenschen niets vuriger dan die vast te stellen. Beschouwde men de lijn, van Harlingen uitgaande, alleen uit het oogpunt van internationaal verkeer, dan zou zij moeten loopen langs Sneek, Steenwijk en Oldenzaal, en zoo doende noch Meppel, noch Zwolle, kunnen aandoen. De tegenstand der Friesche leden heeft mij zeer bevreemd; want indien de voorgedragen lijn ware in strijd met Frieslands belang, hoe dan te verklaren dat de Provinciale Staten *ƒ* 20,000 's jaars hebben toegestaan, de gemeente Leeuwarden *ƒ* 3000; Franeker afstand van grond indien er een station werd aangelegd, en het verguisde vergeten Harlingen ook *ƒ* 3000. 20 jaren lang. Ik weet wel dat de Staten-Generaal op een ander standpunt staan dan de Prov. Staten: dat de laatsten slechts het provinciaal belang, de eersten het algemeen belang hebben in het oog te houden; maar wanneer een lid der Staten-Generaal de wet afkeurt, omdat ze zoo nadeelig is voor het belang der provincie die hij bewoont, dan komt zoodanig verschil van meening tusschen Prov. Staten en Staten-Generaal uiterst zonderling voor, en dan bestaat er reden, om meer waarde te hechten aan het oordeel der Prov. Staten, die geacht moeten worden in de eerste plaats het belang hunner provincie te kennen.

De lijn van Groningen naar de Hannoversche grenzen. De redenen waarom die lijn niet is opgenomen zijn reeds opgegeven. Ik kan dus kort zijn. Men heeft die lijn niet ondernomen om het plan niet te uitgebreid te maken; te minder omdat die lijn geen voordeel belooft, zoolang de verbinding op Hannoversch grondgebied zelf niet is tot stand gekomen. Zoodra dit heeft plaats gehad zal de Regering elke aanvraag tot vaststelling dier lijn met al de kracht die in haar is ondersteunen. Overigens moet ik ook hier even als ten aanzien van Friesland er op wijzen dat de Staten van Groningen, niettegenstaande dat gemis aan aansluiting, 20 jaren lang eene subsidie hebben aangeboden van *ƒ* 9500 en de stad Groningen van *ƒ* 9000 over denzelfden tijd.

De lijn naar Rheine uitgaande van Zutphen, in plaats van uit te gaan uit Zwolle op Deventer. Werd die lijn niet aldus aangelegd, men zou, om uit Holland naar Rheine te komen, een grooten omweg moeten maken. Een weg van Utrecht naar Deventer is niet opgenomen, omdat de streek van Amersfoort naar Deventer weinig vertier belooft en zeer kostbare werken vereischt. Zelfs betwijfel ik of de aangevraagde lijn van Utrecht naar Zwolle in de tegenwoordige omstandigheden zonder ondersteuning van de schatkist zal kunnen tot stand komen. De weg gelijk die thans wordt voorgedragen zal juist de aanzienlijkste fabrieksteden aan elkander verbinden.

Het niet aanleggen van de lijn van het Nieuwe Diep naar Amsterdam. De Regering acht het tot stand komen van die lijn niet van belang ontbloot, maar ik vraag of dergelijke wijziging in de concessie kan worden opgenomen? Die lijn staat in geenerlei verband tot deze concessie en zij kan daarvan derhalve geen integrerend deel uitmaken.

De lijn van Nijmegen naar Venlo. Deze is afgekeurd, maar de lijn is de natuurlijke doortrekking

van de lijn, die van Groningen naar Arnhem en van daar naar Nijmegen loopen zal. Ik erken dat die lijn loopen zal door een niet zeer gunstig terrein: daarentegen zal ze betrekkelijk weinig kosten; de gronden zullen tot lage prijzen verkrijgbaar zijn, en kunstwerken zijn er niet te maken.

Ik kom nu tot *de overgangen der rivieren.* Er is zeker geen punt dat met meer ernst en met meer beraad is overwogen. De Regering heeft besloten tot twee overgangen; de redenen daarvan zijn in de stukken breedvoerig medegedeeld. Die twee overgangen zijn noodig om in alle omstandigheden de gemeenschap met het buitenland niet te stremmen, om de Antwerpsche lijn in haren natuurlijken staat te brengen, om Rotterdam op de kortste wijze met den linker-Rijnoever te verbinden en om eene behoorlijke verbinding te maken met Nijmegen, ter aansluiting met Crefeld. Men wil een centraal punt te Utrecht, om een overgang te maken te Culenborg, en men zegt: dat kost minder, het is minder gevaarlijk en anders zou Amsterdam worden uitgesloten en benadeeld. Ik heb hooren beweren, dat er een centraal punt *moest* zijn. Afdoende gronden heb ik er niet voor vernomen. Utrecht is noch handelplaats, noch residentie, en wanneer elke lijn over Utrecht zou moeten loopen, de verbinding zou hoogst moeijelijk en de omweg groot zijn. (De Minister toont dit op de reeds bekende gronden in bijzonderheden aan.) Dat centrale punt met de daaraan verbonden brug over Culenborg zou, zegt men, minder kosten. Ik heb eene vergelijking laten maken tusschen de raming der kosten van de door de Regering voorgestelde lijnen met de berekening van den heer Fijnje, en deze vergelijking komt niet in het voordeel van den laatste. (De Minister geeft in een aantal cijfers die vergelijking op.) Bovendien rust de berekening van den heer Fijnje op bruggen zonder beweegbare toestellen, hetgeen niet alleen bezwaarlijk zou zijn voor de scheepvaart, maar waardoor het zelfs onmogelijk zou worden dat de rivieren door stoomschepen bevaren werden. De spreker uit Hoorn (de heer van Hall) heeft zich bovenal verzet tegen de lijn Arnhem-Nijmegen-'s Bosch, maar ik moet herinneren, dat dit lid in 1846 als Minister van Finantien juist die lijn had geconcessioneerd.

Wat de overbrugging betreft, de Regering beweert niet, dat bij Culenborg geene brug zou kunnen worden gelegd, maar ze beweert dat daaraan zoo groote gevaren zijn verbonden, dat zij, tegen den raad in van de bekwaamste waterbouwkundigen, daar geene brug *durft* leggen.

Men beweert dat de belangen van Amsterdam zouden benadeeld worden, en wel op grond dat Amsterdam dan niet zou zijn verbonden met 's Bosch. Ik vraag: is die verbinding dan van zoo hoog gewigt? Immers kwam zij tot stand, Amsterdam zou ten aanzien van alle andere punten verre ten achteren gesteld worden. Is die verbinding met 's Bosch zoo boven alles wenschelijk, dat Zeeland daardoor, om naar Duitschland te komen, een omweg van niet minder dan 145 mijlen maken moest? Een lid uit Amsterdam heeft ook gezegd: gij, Regering, moet bewijzen dat twee overgangen onmisbaar zijn. Ik vraag: welke spoorweg is onmisbaar; ook nu immers heeft men handel en vertier? Neen, men moest vragen: wat is wenschelijk en raadzaam? Overigens is de oostelijke overgang in zekeren zin onmisbaar, want de aansluiting op Nijmegen is noodig, hebbende de Pruissische Gezant nog op 28 oct. jl. daarop aangedrongen. En is die aansluiting noodig, dan is ook de overgang in het westen onvermijdelijk. Eindelijk heeft nog een lid gevraagd, of niet een overgang over de Lek bij Schoonhoven mogelijk ware? Tegen dergelijken overgang is zeer groot bezwaar (hetgeen de Minister al weder op technische gronden breedvoerig uiteenzet).

Ik meen hiermede over de rigting der lijnen genoeg te hebben gezegd; doch ik moet mij veroorloven omtrent enkele bijzonderheden nog een enkel woord in het midden te brengen. Men heeft de Regering *stelselloos* genoemd. Ik geloof dat het niet moeijelijk is, om met dat verwijt de Regering te treffen, hoedanig zij dan ook gehandeld hadde. Hier is geheel van toepassing, het geestige Fransche gezegde:

Quand l'eau manque à la rivière,
La faute en est à Voltaire;
Quand la rivière a trop d'eau,
C'est la faute de Rousseau.

Wanneer de Regering zwak geweest ware, wanneer zij localiteiten en personen had willen streelen, ze had een ander gebruik gemaakt van het misbaar dat opgewekt is. Neen, deze beraadslaging heeft op nieuw bewezen dat geen spoorweglijn kan worden aangelegd, die niet een voordeel maar ook in vergelijking van andere deelen des Lands een nadeel oplevert.

Het niet hooren van den Raad van State. Inderdaad, op het tegenwoordig wetsontwerp is de Raad van State niet gehoord; maar het baarde mij verwondering, dat de opmerking gemaakt is door twee leden die beide Ministers zijn geweest, en die weten kunnen, dat de Raad van State nooit gehoord wordt op ontwerpen die in behandeling zijn, welke wijzigingen ook gedurende die behandeling in het ontwerp gebragt worden. Het is een gebruik, dat sedert 40 jaren heeft bestaan. Op iedere concessie afzonderlijk is de Raad van State gehoord, en indien nu het niet hooren van den Raad van State op het vereenigde wetsontwerp is in strijd met de Grondwet, dan is de overgroote meerderheid van al onze wetten ongrondwettig.

De bijdragen der provincien en gemeenten. De intrekking dier bijdragen is enkel geschied met het oog op het belang van Amsterdam. Toen Amsterdam weigerde bij te dragen tot het doorgraven van Holland op zijn smalst, en toen de Regering toch in het algemeen belang begreep, die doorgraving te moeten voordragen, meende zij dat het in het nadeel dier voordragt zou wezen, indien zij bijdragen aannam van zelfs arme gemeenten. Ziedaar de eenige reden waarom die bijdragen zijn ingetrokken.

Ik ben aan het einde mijner rede gekomen. Moge het mij gelukt zijn de bezwaren weg te nemen die bij vele leden bestaan. Ik zeg dat niet tot hen die eigenlijk geene spoorwegen verlangen. Ik zeg het ook niet tot hen, die van dit wetsontwerp een politiek wapen maken; maar ik zeg het tot hen die *eerlijk* en te *goedertrouw* in het belang van hun Vaderland spoorwegen wenschen te zien tot stand gebragt. Ik geloof dat deze de meerderhed der Kamer uitmaken; ik durf verwachten dat zij het voorstel niet zullen verwerpen, alleen omdat die spoorwegen niet zijn opgenomen welke zij, ieder voor zich, het liefst hadden zien aangelegd. Zij zullen, ik vertrouw het, bedenken dat afstemmen uitstellen is, en dat uitstel tot afstel leiden kan.

De heer *van Bosse*, Minister van Finantien. De discussie heeft lang geduurd en het is moeijelijk buiten herhalingen te blijven. Ik verheug mij dat de tijd van spreken gekomen is. De Regering heeft in het laatste jaar aan menigen onbillijken aanval blootgestaan. Ik herinner aan een gezegde van den heer Groen van Prinsterer. Deze herinnerde bij eene vorige gelegenheid aan het eigenaardige, dat men van een gerucht zeggen kan: *Vires Acquirit eundo.* Toen het berigt kwam, dat er een Ministerie was opgestaan, dat de *stoutheid* had, zich aan de oplossing van een gewigtig vraagstuk te wagen, was de twijfel of het daartoede kracht had van lieverlede aangegroeid tot den algemeenen galm, dat de solutie door deze Regering voor te dragen noodwendig de slechtste moest zijn, die men uitdenken kan.

Een aantal verwijten is tot de Regering gerigt. Voor zooveel mijn ambtgenoot die niet reeds heeft opgenomen, zal ik er een paar van beantwoorden. De heer van Hall heeft al dadelijk, ook niet geheel onverwacht, de questie op een staatkundig terrein gebragt. Hij heeft betoogd dat het ministeriëel programma onvervuld was gelaten. Intusschen meen ik dat de Regering aan haar programma getrouw is gebleven. Steeds heeft zij verklaard een zekere grens te moeten stellen tusschen de hervorming van het belastingstelsel en de spoorwegen, en dat, wanneer de Kamer die grens, wat de spoorwegen betreft, wilde overschrijden, de Regering dan verpligt zou zijn op hare voordragten betrekkelijk het belastingstelsel geheel of ten deele terug te komen. Door den loop der omstandigheden moest het plan der spoorwegen worden uitgebreid en daarom ook dat der belastingen worden ingekrompen. Op één punt slechts heeft de Regering veel toegegeven. Het punt betrekkelijk den last op te leggen aan den Staat voor aanleg van spoorwegen. Indien daaraan is toegegeven, dan geldt dit verwijt in de eerste plaats den Minister van Finantien, die meer bijzonder verpligt is te waken voor de toekomst van 's Lands finantien. Het is genoeg bekend, en ik heb het verleden jaar in de discussien gezegd, dat ik in den aanvang veel getracht heb tegen te houden. 't Is vooral op mijn aandrang geweest, dat alleen de Noorderlijn werd voorgedragen, daarna de Zuiderlijn met uitstel van den aanleg van den Zeeuwschen spoorweg. Ik zal niet op nieuw al de verslagen voorlezen, maar ik meen toch te moeten herinneren dat, wanneer men in die verslagen herhaaldelijk aandrong niet namens *men* of namens *eenige leden*, maar *algemeen* door de *meerderheid*, door de *groote meerderheid* op uitbreiding der plannen, dan vraag ik wat van dien aandrang het gevolg moest zijn, tenzij de Regering die verslagen als scheurpapier had willen ter zijde leggen? En wat is nu het geval geweest? Er is in het Land eene groote beweging ontstaan; men heeft die zelfs spoorwegkoorts genoemd; er was een algemeene aandrang. Wat hielp het nu den Minister van Finantien dien aandrang tegen te houden. Dat de geldmiddelen voor den aanleg voorhanden waren, dat was van publieke bekendheid. Langer tegenhouden zou alleen ten gevolge hebben gehad dat de koorts geperpetueerd werd, en dat de behandeling in deze Kamer van iederen maatregel, zou worden voorafgegaan door eene discussie over de spoorwegen. De vraag was dus nog enkel: kan de schatkist den last dragen? Zoo ja, dan eischt het algemeen belang, dan eischt het Staatsbeleid om voor goed de spoorwegen te schrappen van de rei der werkzaamheden ten einde niet langer alles, ja alles daarbij werd ten achter gesteld.

Ten mijnen aanzien moet ik nog opmerken dat men de meeste opmerkingen, zelfs de technische, gerigt heeft tegen den Minister van Finantien. Wat bewees dit en zoo menig ander schimpschot op den Minister van Finantien? Ik geloof dat elders de meening is verspreid geworden, hier evenwel in deze Kamer bedekt met den mantel der parlementaire beleefdheid of van de Christelijke liefde, ofschoon dan toch die meening door dezen mantel heen te bespeuren was, — de meening dat de Minister van Finantien, vroeger uit Rotterdam afgevaardigd, zich over alle consideratien heeft heengezet en zijn voormalig kiesdistrict wil bevoordeelen. Ik hoop dat na de belangrijke rede van mijnen ambtgenoot nu wel de overtuiging zal zijn gevestigd dat bij de rigting der lijnen niet de voorliefde van een district, maar een waterbouwkundig vraagstuk van het grootste gewigt de vraag was. Tenzij men nu den Minister van Finantien kunne beschuldigen, dat hij het is die den Lekdijk op slecht staal heeft gevestigd, die Amsterdam 12 uren benoorden de Maas heeft gebouwd, zou men zoodanig verwijt nog met eenigen schijn van grond kunnen doen. Neen, ik zeg: Uwe oppositie tegen het voorgedragen plan is eene oppositie tegen feiten, tegen de aardrijkskunde en tegen den aard des Lands, en omdat ge nu een wrijfpaal wilt hebben voor die oppositie, daarom neemt gij dien ongelukkigen Minister van Finantien bij de hand.

De heer van Hall heeft ook gewaagd van bijzondere gesprekken, van brieven die aan leden dezer Vergadering bekend waren geworden, doch dat hij daarvan niet zou spreken. Ik geloof dat die spreker wel gedaan heeft van hier in deze Kamer niet ter sprake te brengen, wat wel eens *commérage* is genoemd. Ik voor mij zal niet spreken van hetgeen ik gezien heb en gehoord.

Diezelfde spreker heeft ook nog een meermalen behandeld punt ter sprake gebragt: de correspondentie in de *Indépendance*. Een vroeger lid dezer Kamer (de heer Groen) had zich eens beklaagd over die correspondentie en daarbij willen doen gevoelen dat die correspondent en het toenmalig Ministerie in naauw verband tot elkander stonden. Het Ministerie zweeg daarover; men maakte er toen uit op: *qui tacet consentire videtur*. Indien er werkelijk zoodanig verband bestaan heeft, dan kan ik begrijpen dat de heer van Hall meent, dat zoodanig verband ook nu nog bestaat (gelach); maar nu moet ik verklaren in de meest formele termen, dat ik geenerlei deel heb aan die correspondentie, en dat ik dit verklaar niet alleen namens mij, maar namens alle leden van het Ministerie, terwijl ik bepaaldelijk moet verklaren dat ik geheel vreemd ben aan de artikelen door den heer van Hall bedoeld, en dat ik die niet gezien heb voor ze in de courant ter lezing stonden.

Mijn ambtgenoot heeft gewezen op den stand der questie, gelijk deze Regering die gevonden heeft. Ik moet er dit nog bijvoegen, dat die questie was van zeer gecompliceerden aard; zij betrof de rivierovergangen, de belangen van de scheepvaart, de noodzakelijkheid om met Nijmegen aan te sluiten, het handelsbelang, de motiën der Kamer, de vroeger verleende concessien, provinciale en plaatselijke ijverzucht. Ik vraag met vertrouwen, kon dat opgelost worden door een enkel woord: *centraal punt of twee groote hoofdlijnen?* Ik kom thans meer bijzonder tot de finantiële bijzonderheden van het ontwerp. Hierbij doe ik twee vragen, vooreerst: kan de last dien de Regering voorstelt op de finantien van den Staat te leggen, verligt worden al dan niet? Kan die last niet verligt worden, wat helpt dan het klagen? Men wil spoorwegen, maar dan moet men den moed ook hebben ze te betalen. De heer van Heukelom heeft gewezen op den enormen last van 139 millioen. Juist van die zijde verwonderde mij dat bezwaar; want zeer veel in die som getuigt niet van vijandige gezindheid, maar veeleer van naauwgezette inachtneming van de belangen van de hoofdstad. Men spreekt dus van reductie van het plan, dat op te groote schaal is uitgebreid. Kunt gij het verminderen, geen enkel lid der Vergadering kan zich daarover zoo zeer verheugen als de Minister van Finantien. Hoe meer ge er van kunt aftrekken, hoe liever. Schrapt maar af M. H. ik ben er nieuwsgierig naar; ik zal er gaarne behulpzaam aan zijn. Ik heb echter van menig plan gehoord, maar nog niet kunnen ontwaren, waaruit de besparing van kosten zou kunnen voortvloeijen. De heer van Heukelom heeft zich bepaald tot bloot negative verklaringen en zich zoo op de vlakte gehouden dat achterhalen moeijelijk valt. Hij heeft slechts gesproken van vier punten: van Amsterdam, Arnhem, Rotterdam en Groningen. Wij hebben er ook aan gedacht; maar wat moet er tusschen die punten inkomen? Anderen spraken van twee hoofdlijnen, en indien men de wenschen van nog anderen zamenvat, wat verlangt men dan? Allen bijna verlangen bij de lijn van Harlingen over Groningen, de aansluiting tot Leer; schier alleen de lijn van Utrecht naar Deventer; maar op één merkwaardig punt komen alle plannen overeen, nl. dat de rijkste, de welvarendste provincie van het Rijk, Zuidholland, niet genoemd is, dan alleen door een enkel lid de lijn van 's Hage op Gouda. Hoe moet in deze zaak het algemeen belang worden beschouwd? Niet anders dan als eene zamenvoeging van een aantal locale belangen; dat men, de bestaande toestanden eerbiedigende en daarvan zooveel mogelijk partij trekkende, het algemeen belang tracht te bevorderen. In het algemeen wenscht men in het noorden des Rijks meerdere lijnen dan in het zuiden, en toch zal het noorden niet zoo spoedig productief zijn als het zuiden. Mij dunkt, dat waar de schatkist ondersteuning geeft, het niet raadzaam is bij voorkeur de meest productive lijnen het eerst aan te leggen. In het aangegeven plan mist men tevens eene goede gemeenschap met België, en wanneer men de statistieken raadpleegt, en ziet dat ons handelsverkeer met België 90 millioen guldens bedraagt, dan is zoodanige gemeenschap niet onverschillig. Maar, zegt men, het problema kan worden opgelost door één rivierovergang. Maar ik vraag, is dat zoo? Kunnen twee bruggen bespaard worden? Neen, de noodzakelijkheid om aan te sluiten op Nijmegen maakt in ieder geval twee overgangen noodig. Uit een finantieel oogpunt is er een ander bezwaar tegen dat plan. Van het vervoer van goederen langs de Zeeuwsche lijn is eerst in de toekomst vruchten te wachten, en legt men de lijn van Amsterdam naar 's Bosch, dan heeft men te voorzien eene groote vermindering in het vervoer van goederen voor den transito-handel.

Maar, aannemende dat het plan van een centraal punt goed is, dan vraag ik nog hoe hoog komt dat stelsel te staan? Vooreerst is het plan dat de Staat den weg zou aanleggen; reeds is er door mijn ambtgenoot op gewezen hoe moeijelijk het zijn zal daarmede bij gebrek aan geld op te houden. Ik kan nog niet van mij afwerpen dat in dat denkbeeld niet iets meer zou zijn begrepen, dan te bouwen uit overschotten; ik geloof dat in dat denkbeeld geldleeningen in het verschiet staan. Heeft men in het plan der Regering overschotten, men zal kunnen blijven amortiseren en de bespaarde renten zouden in mindering strekken van de guarantie voor spoorwegen.

Het tweede plan, dat van de heeren Reerink c. s., is niets anders dan de uitschrijving van eene Staatsleening tegen den koers van 4½ pct.

Het derde plan, dat van de heeren Wolterbeek, zou dat een goed plan zijn?

Volgens het plan der Regering zou de aanleg kosten *f* 78,600,000, subsidie *f* 27,100,000, rente 3½ millioen, winstderving op de subsidie 4½ millioen. De heeren Wolterbeek vragen een kapitaal van 64 millioen, maar men moet er bijvoegen, om eene juiste vergelijking te maken, dat ze geen Zeeuwschen spoorweg voorstellen, dus 9½ millioen meer; geen weg van Nijmegen naar Rheine 8 millioen, dus te zamen *f* 99,400,000, maar die zullen 5 pct. renderen. Dat plan zal dus te staan komen op *f* 100,000 meer alle jaren dan het plan der Regering en dan nog zou men niet hebben eene verbinding met Antwerpen, en niet hebben eene verbinding tusschen Arnhem en Zutphen, waarvan de uitkomsten zoo vruchtbaar voor de schatkist kunnen zijn.

In de tweede plaats vraag ik of de last te zwaar is en of wij noodwendig op de Koloniale bijdragen moeten blijven rekenen? De heer Betz heeft zeer juist gewezen op den aard en de strekking der amortisatien die hebben plaats gehad; herhaaldelijk verklaarde de Regering dat zij plaats grepen zonder de minste afbreuk te doen aan de plannen der spoorwegen. Deze Regering heeft het plan van een spoorwegfonds ingetrokken, maar uitdrukkelijk verklaard, dat het geschiedde om eene nuttelooze complicatie weg te nemen, omdat men veel eenvoudiger de ingekochte schuld weder te gelde kon maken. Zij heeft uitdrukkelijk herhaald dat bij een grooteren omvang van werken daarop moest gerekend worden.

Men beweert dat de bespaarde renten telkens geabsorbeerd worden door hoogere uitgaven. Dit is niet juist. Wanneer men het bedrag der begrooting van 1858 vergelijkt met dat van 1860, dan ziet men dat de laatste begrooting lager is, en wanneer men rekent de rente die bespaard zal worden uit de nog aanhangige amortisatiewet en uit de 5 millioenen die ik nog voornemens ben voor amortisatie op hoofdstuk IX A te brengen, dan zijn de uitgaven 7 ton lager. De uitgaven klimmen dus niet in gelijke mate als het bedrag der rente vermindert.

Wat de koloniale bijdragen betreft. In 1858 beliep zij *f* 13,800,000, in 1859 *f* 12,650,000; de bijdrage vermindert alzoo. Wat in de toekomst geschieden kan weet ik niet, maar de dienst van 1858 heeft eene bate overgelaten van 23 ton; er is dus ook in dat opzigt vooruitgang. Er is meer. In 1857 is van het koloniaal batig slot eigenlijk gebruikt *f* 10,990,000 en in 1858 *f* 9,523,000, en men had dus zelfs niet meer noodig de *f* 9,800,000 voor de O. I. renten. Vroeger heb ik beweerd dat de opbrengst der belastingen jaarlijks met 5 à 6 ton vermeerdert. Ga ik 10 jaren achteruit, dan vind ik de directe belastingen met 100 pct., de accijnsen met *f* 2,820,000, de in- en uitg. regten *f* 740,000, de posterijen *f* 250,000 toegenomen. Deze vier middelen alleen wijzen eene vermeerdering van 5 a 6 ton aan.

Ik moet ook nog vragen waar en wanneer heb ik gezegd dat de uitgaven der spoorwegen moeten gedekt worden door de koloniale bijdragen? Integendeel, bij het slot mijner rede, gehouden bij de aanbieding der begrooting, heb ik er op gewezen, dat de *Natie* de meerdere lasten des noods zou moeten dragen; en ik herhaal hier, dat wanneer het noodig mogt zijn, mij de moed niet zal ontbreken die lasten der Natie op te leggen, maar dat ik de koloniale bijdrage daartoe niet gebruiken zal. Zie hier mijn antwoord omtrent die zoo hoog opgevijzelde wisseling van denkbeelden over de bestemming van het koloniaal batig slot. Voor de kans echter van die verhooging van belastingen behoeft men zoo bevreesd niet te zijn. Wij spreken hier van uitgaven liggende in het verre verschiet. Maar wij hebben nog vele ressources. Zoo zal het pensioenfonds voor burgerlijke ambtenaren in bedrag verminderen; zoo kan de suikeraccijns zonder schade voor de contribuabelen verhoogd worden; zoo kan men besparingen invoeren voor sommige takken van Staatsbestuur.

Bij het reeds vergevorderde uur zal ik nu niet behandelen het punt van de commercieele beteekenis van de rigting, te meer daar die rigting nog bij de wet ter sprake zal worden gebragt. Slechts ééne opmerking. Men heeft gezegd: de transito-handel zal nietverloopen; maar ik heb bij ondervinding te Amsterdam gezien, dat de transito daar wel degelijk verloopen is, en de rigting naar Bremen en Hamburg heeft genomen.

De heer van Hall heeft ook gezegd dat men de noodige kapitalen niet zou kunnen vinden; zeer teregt is daartegen reeds opgemerkt dat, terwijl vroeger de Regering van verkwisting werd beschuldigd, men nu beweerd dat 4½ pct. niet genoeg is. Ik heb 1½ jaar geleden getracht in de eerste plaats mij in verband te stellen met bankiers te Amsterdam. Ik heb hen aangetoond van welk gewigt het was, dat de hoofdstad zich stelde aan het hoofd der beweging; ik heb getracht hen te doen inzien het handelsbelang daaraan verbonden; maar het was voor een doove gepreekt. Dit daargelaten, moet ik verklaren dat eenstemmig wordt geoordeeld dat tegen 4½ pct. wel geld te krijgen ware. Dit is ook verzekerd door vreemde bankiers. De heer van Hall heeft gevraagd of de Regering wist, dat de concessionarissen te Londen waren geweest en welk antwoord die heeren daar ontvangen hadden? Mijne Heeren! ik wil het gevoel van den afgevaardigde sparen; want het antwoord dat in het buitenland is ontvangen, zou hem niet wel bevallen, want het was zeer gunstig. Of evenwel discussien als deze *goed* doen aan de geldzaak, betwijfel ik; en nu vraag ik bij deze gelegenheid of ook niet anderen te Londen zijn geweest; of zij daar niet veel moeite gedaan hebben, om het voorstel der Regering in discrediet te brengen, en of zij niet te Londen de aandacht hebben gevestigd op de wenschelijkheid om geen geld te geven, daar men dan verzekerd was minstens 5 percent te krijgen?

Wat de raming der kosten betreft, ik moet mij te dien aanzien geheel onderwerpen aan het oordeel van deskundigen, doch ik moet er bijvoegen dat ook dit oordeel door vreemde deskundigen is goedgekeurd.

Gij belooft, zegt men verder, 4½ pct., maar geeft ze niet. 't Is volkomen juist; maar wanneer de heer van Hall het bedrag van hetgeen zal moeten worden afgezonderd voor de amortisatie, stelt op ¾ pct., dan is dat veel te hoog. Indien niet alle berekeningen falen, gegrond op de uitkomsten in vreemde Landen, dan is $^1/_{10}$ pct. voldoende om over 93 jaren het kapitaal te hebben geamortiseerd.

Wat betreft de aanmerking dat er geen termijn bepaald is, moet ik antwoorden, dat niet alleen moet worden gelet op art. 50, maar ook op art. 51 van het Wetboek van Koophandel, krachtens hetwelk de vennootschap haren aanvang niet zal kunnen nemen, ten ware ten minste 10 ten honderd van het gemeenschappelijk kapitaal gestort zij.

Voor het oogenblik zal ik het hierbij laten. Alleen herinner ik aan de redevoering door het lid uit Utrecht (de heer Kien) gehouden, die in het geheugen terugriep wat ter zake der spoorwegen in deze zelfde Kamer in 1838 is voorgevallen. Ik hoop dat thans de zaak een beteren afloop zal hebben dan in 1838, en dat ieder uwer zich overtuige van de waarheid, dat, wanneer elk lid blijft staan op het uiterste doordrijven van zijne meening, dan aan de oplossing van het vraagstuk niet te denken valt. Ook ik zal eindigen met eene spreuk. Ik zou het betreuren indien een ongunstig besluit van deze Kamer aanleiding gaf tot de opmerking hoe merkwaardig het is, dat de oude spreuk van onze oude munt: *Concordia res parvae crescunt* thans vervangen is door het randschrift, de bede: *God zy met ons!*

Thans was de heer *Minister van Oorlog* aan het woord doch wegens het vergevorderde uur is de Vergadering verdaagd tot morgen ochtend ten 11 ure.

Ofschoon de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer, die op 18 october jl. haar eindverslag heeft opgemaakt over het wetsontwerp tot vaststelling der begrooting wegens den arbeid der gevangenen over 1860, van oordeel was dat de beantwoording der daarin geopperde bedenkingen, vragen en wenschen, ten minste voor het oogenblik, geene opzettelijke wisseling van stukken met de Regering vereischt en zij voor mondelinge toelichting vatbaar zijn, geloofde de Minister van Justitie, dat het, daar de medegedeelde bedenkingen hier en daar nog al in bijzonderheden treden, aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal niet ongevallig zal zijn, uit eene gedrukte nota beknoptelijk met het antwoord der Regering te worden bekend gemaakt, daar eene opheldering, waarbij in zulke bijzonderheden moet gekomen worden, voor mondelinge mededeeling minder vatbaar is. — Uit die nota blijkt ander anderen de bevolking der gevangenissen op ultimo junij 1859: crimineel veroordeelden 1358, correctioneel veroordeelden 1927, jeugdige vrouwelijke veroordeelden 31, jeugdige mannelijke veroordeelden 126, ongevonnisden 484, krankzinnige gevangenen 7, huis van bewaring te Amsterdam 45, huis van verbetering en opvoeding te Alkmaar 58, totaal 4036.

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn,
te Rotterdam.